

# rAntGroen



PB-PP  
BELGIE(N) - BELGIQUE  
WILRIJK 1  
8/5124

P106235 - Driemaandelijks tijdschrift van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen - april - mei - juni 2020 - jaargang 19 nr. 74



*natuurpunt*  
Zuidrand Antwerpen

[www.zuidrand.be](http://www.zuidrand.be)

AFZENDER en VU:  
Stanislas Marichal  
Michel Geysmansstraat 21  
2610 Wilrijk  
Afgiftekantoor Wilrijk 1







## Een Algemene Vergadering die veel positieve energie uitstraalde

Met wel zeventig leden waren jullie op zaterdag 15 februari aanwezig op ons jaarlijks overzicht van het afgelopen jaar en de planning voor het komende jaar, onze lokale algemene vergadering. Een officieel verslag hierover tref je verder in dit nummer aan.

Ik bekijk deze jaarlijkse gezellige samenkomst gewoonlijk vanuit een heel andere hoek dan alle andere deelnemers. Het belangrijkste is de voorbereiding om de werking bondig en aantrekkelijk voor te stellen. En omdat ik vooraan sta bij het presenteren laat dit mij toe om jullie reacties en expressies te observeren. En deze spraken boekdelen! Vreugde en verwondering waren veruit de belangrijkste emoties. Daar waren ook goede redenen voor. In 2019 waren er heel wat speciale activiteiten die veel deelnemers of aandacht trokken. Denk maar aan de twee opendeurdagen op het fort met honderden bezoekers uit de omgeving, of de grootste bosaanplanting van Vlaanderen einde november aan de Edegemse beek. Ook financieel deden we het goed als afdeling, waardoor we een extra zetje kunnen geven aan de afbetaling van onze schulden voor de aankopen van het Uilenbos en de Edegemse beekvallei en we wat geld opzij kunnen zetten om de kwaliteit van ons lokaal te waarborgen. Het bestuur wordt dit jaar uitgebreid met David Wouters die de coördinatie rond Fort 7 als monument op zich zal nemen. Ook de presentatie van Ardea 2.0 door Joris Van Reusel rond de vernieuwde organisatie van onze vogelwerkgroep, kon op veel appreciatie rekenen. Maar de topper, of beter de verbazing van de avond, zat hem in de afsluitende film over het Uilenbos. William Vandoninck presenteerde een schitterende, echt professionele documentaire over dit gebied! Zulk een avond geeft iedereen zoveel positieve energie.

Wat ook veel energie geeft zijn de positieve uitdagingen voor 2020. En die zijn er legio! We mikken het lopende jaar op een aantal wat grotere evenementen om ook niet-leden met onze gebieden te laten kennismaken en zo het draagvlak voor natuur te verbreden. De komende Grote Boshoeke dag op zondag 5 april (zie volgende bladzijde en nieuwsbrief van de maand maart), en de opendeurdag op Fort 7 zijn zeker de belangrijkste. Op het vlak van natuurbeheer wordt 2020 een uitdaging aangezien we naast het continue onderhoud van de vele gebieden die we momenteel beheren ook een erkenningsplan voor 2020 voor het Uilenbos moeten opstellen en het natuurbeheersplan voor Fort 7 moeten vernieuwen en aanpassen aan het nieuwe natuurdecreet. Dit zal heel wat inventarisatie en planningswerk vergen om dit zo goed en wetenschappelijk mogelijk te onderbouwen. Na de bosaanplant te Edegem wordt de verdere aanleg van het terrein aan de Edegemse beek met wandelpaden en het graven van een vijver een flinke uitdaging. Tot slot hopen we op verdere uitbreiding door mogelijke aankopen rond het Uilenbos en de Edegemse beekvallei, wanneer de mogelijkheden zich aanbieden.

Je zou voor minder, niet?

Met veel energie...

Hugo Waeterschoot

### Bestuursleden en coördinatoren

Hugo Waeterschoot, voorzitter  
en coörd. Beleidswerkgroep  
03/455 22 12 - 0477/33 23 30  
hugo.waeterschoot@scarlet.be  
Erlend Hansen, secretaris  
0472/78 20 58- erlend.hansen@skynet.be  
Sofie Calcoen, penningmeester  
sofie.calcoen1@gmail.com  
Rolph De Ceulaer, coördinatie beheer  
rdeceulaer@hotmail.com  
Maurice De Neve, beheer Fort 7  
maurice.deneve1@gmail.com  
Rudi Leemans, beheer Groen Neerland  
03/828 43 16-rudolf.leemans@telenet.be  
Niels Schild, coördinator communicatie  
natuurpunt.zuidrand@gmail.com  
Lucy de Nave, bestuurslid  
03/237 99 52-Lucy.denave@gmail.com  
Nicole Boussemaere, bestuurslid  
013/30 85 47  
nicole.boussemaere@gmail.com  
Maggy Troffaes, bestuurslid  
03/827 83 60-maggy.troffaes@skynet.be  
Floris Van Volsem, bestuurslid  
03/455 23 05 -mariannejmm@gmail.com  
Els Wynants, bestuurslid  
0497/42 74 29-wynantsels@gmail.com  
Stany Marichal, bestuurslid  
0478/56 45 84  
stanislas.marichal@telenet.be

### Contact beheerde gebieden

Fort 7:  
Natuur: contact.fort7@zuidrand.be  
Monument: Philippe Vanhove  
03/825 02 43-philippevanhove01@gmail.com

Groen Neerland:  
Rudi Leemans - 03/828 43 16  
Groen.Neerland@zuidrand.be

Uilenbos:  
Uilenbos@zuidrand.be

Edegemse beekvallei:  
Edegemse.beekvallei@zuidrand.be

### Redactie rAntGroen

rAntGroenverantwoordelijke:  
Guido Van Boeckel  
03/455 01 27-redactie@zuidrand.be

Verdeling: Stany Marichal  
contactgegevens: zie bestuursleden

Verslagen te zenden naar:  
Tuur Wuyls  
03/449 99 11-arthurwuyls@telenet.be

Zuidrand.waarnemingen.be:  
Veerle De Saedeleer,  
vee\_saddler@yahoo.co.uk

Lidmaatschap Natuurpunt: 30 euro per jaar te storten op rekening van Natuurpunt vzw (BE17 2300 0442 3321 BIC:GEBABEBB) met vermelding: lidmaatschap, Afd. Zuidrand Antwerpen, naam en adres. Als lid van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen ontvangt u het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelings tijdschrift rAntGroen.

Adreswijziging: elke adreswijziging moet rechtstreeks gemeld worden aan Natuurpunt vzw, Coxiestraat 11 - 2800 Mechelen (e-mail: Vera.Baetens@natuurpunt.be) met de volgende gegevens:

lidnummer, naam, oud en nieuw adres en lid "afdeling Zuidrand Antwerpen."

Abonnement op rAntGroen: voor leden van andere afdelingen door storting van 10 euro op onze rekening met vermelding van uw naam en adres.

Indien u rAntGroen enkel elektronisch wenst te ontvangen kan u dit melden bij Stany - stanislas.marichal@telenet.be

Alle betalingen voor onze afdeling dienen te gebeuren op volgende rekening:  
BE02 9799 7675 4740 BIC: ARSPBE22 van Natuurpunt Zuidrand Antwerpen.

Op uw betalingen steeds reden van betaling, uw naam en e-mail adres of telefoonnummer vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 40 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening

BE56 2930 2120 7588 BIC: GEBABEBB van  
Natuurpunt vzw, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds 3722, Zuidrand Antwerpen".

Omslagfoto: Hommelorchis

Foto's p.2:

boven: Koninginnepage - foto: Eddie Schild

onder: Viervlek

Foto p.23: Roodborsttapuit - foto: Erik Raes

Foto p.24: Dambordje

Verzekering: ieder lid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpunctactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid.

Inschrijving voor de autobustochten: de prijs is 18 of 20 euro afhankelijk van de afstand. Studenten betalen 15 of 18 euro. Alle gezinsleden tot en met 12 jaar gaan gratis mee indien vergezeld van ouders.

De eerst ingeschrevenen hebben voorrang indien de deelnemingsprijs betaald werd. Wie na storting niet mee kan, moet zo vlug mogelijk de leiding verwittigen zodat mensen die op de wachtlijst staan, kunnen meegaan.

Indien er onvoldoende inschrijvingen zijn, gaat de tocht door met eigen wagens.

Annulatie bij autobustochten: leden die door ernstige redenen niet kunnen deelnemen en uiterlijk 2 dagen vooraf de leiding verwittigen, hebben recht op een tegoedbon voor een volgende bustocht.

Annulatie bij weekends en reizen: om tijdig vervanging te vinden vragen we u om afzegging zo spoedig mogelijk te melden. Teneinde de kosten te recupereren vragen we steeds 10 % van de totale prijs bij afzegging. Bij afzegging binnen de maand voor de reis dient er minimum 25 % van de totale prijs te worden betaald of de reeds gemaakte kosten indien deze hoger liggen dan 25 %.



*De maatregelen ter bestrijding van het coronavirus hebben ook impact op de voorziene activiteiten. Voorlopig worden deze geannuleerd tot en met 19/4. Gelieve voor eventuele latere annulaties de website en/of nieuwsbrief te consulteren.*

**04.04 - 6.45u.**

**Fort 7, Wilrijk**

**Vroege vogels - SLOW!**

**Afspraak: Legerstraat 40**

**Einde: 10u.**

**ARDEA begeleiding**

Vogelexcursies brengen ons vaak naar natuurgebieden buiten de stad. Toch is er vlakbij in ons eigen werkingsgebied ook heel wat moois te ontdekken op het vlak van vogels. Zeker in de lente zijn de zangvogels talrijk aanwezig in tuinen en parken én in onze lokale natuurreservaten. Daarom trekken we dit voorjaar met de vogelwerkgroep op tocht in o.a. Fort 7 te Wilrijk. Tijdens deze excursie richten we ons in het bijzonder op de zangvogels. Bekende soorten als Roodborst, Winterkoning, Heggenmus, lijsters en mezen leren we te herkennen op basis van hun geluid. Deze 'standvogels' vormen een goeie opstap naar heel wat andere zangvogelsoorten die nu terugkeren uit hun overwinteringsgebieden en ook hun mooiste liedjes laten horen (zoals Tjiftjaf, Fitis, Zwartkop, ...). Natuurlijk letten we ook op de typische bosvogels van het gebied (zoals spechten en Boomklevers), op watervogels (eenden, Dodaars, Meerkoeten), trekvogels en met wat geluk treffen we misschien wel de parel op de kroon van de natuur, de IJsvogel!

Deze excursie is bijzonder laagdrempelig en zeer geschikt voor beginnende vogelaars. We nemen voldoende tijd om te luisteren en te observeren zodat iedereen wat kan bijleren. Het is tevens een monitorende excursie, d.w.z. dat de waarnemingen zullen worden gerapporteerd voor onderzoek.

**Afspraak:** om 06.45 uur, ingang Fort 7, Legerstraat, Wilrijk. Einde ter plaatse rond 11.00 uur

**Gidsen:** Joris Van Reusel e.a. (Vogelwerkgroep ARDEA) en Hugo Waterschoot (Natuurpunt Zuidrand)

**Meebrengen:** Stevige wandelschoenen, gepaste kledij. Eventueel ook verrekijker, vogelgids, camera.

**Zondag**

**05.04 - 12.30u.**

**Fietstocht doorheen de Grote Boshhoek**

**Afspraak: Boshhoekstraat 99 te Hove**

**Einde: 17.30u. te Duffel**

De Grote Boshhoek kennen we allemaal van het Uilenbos maar dit meer dan 500 ha grote gebied herbergt nog heel wat andere pareltjes. Vandaag gaan we er twee al fietsend ontdekken, eentje in het noorden en ééntje in het zuiden van het gebied! De voorjaarsflora staat in deze periode vermoedelijk op zijn hoogtepunt, dus starten we met een verkenning van de voorjaarsflora in het Uilenbos op zoek naar de vele voorjaarsbloemen en wie weet het Orangetipje of een ree. Nadien fietsen we door naar Duffel voor een bezoek aan de Babbelbeekse beemden waar Johan Asselberghs ons op sleeptouw neemt in deze unieke overstroombare natuur die vlot toegankelijk werd gemaakt met een vlonderpad. We lichten al een tipje van de sluier over de inrichtingsplannen voor de toekomst. Met wat geluk kunnen we het zeldzame Zomerklokje al bewonderen en kikkerdril of pas uitgekomen dikkopjes.

De Boshhoek is een gezamenlijk project van verschillende natuurpuntafdelingen en dus verenigen we ons met de 4 afdelingen Zuidrand, Oude Spoorweg, Land van Reyden en de Wielewaal voor deze fietstocht op zoek naar natuurwaarden.

**Afspraak:** we spreken om 12.30 u. af aan de Boshhoekstraat 99 te Hove waar we samen picknicken alvorens we het Uilenbos gaan verkennen. Nadien springen we op de fiets en rijden dwars door het hele open ruimtegebied naar de Babbelbeekse Beemden waar we na het bezoek omstreeks zowat 17.00 uur een drankje kunnen nuttigen en nog wat nakeuvelen. Einde voorzien omstreeks 17.30 uur.

Zeker de moeite dus om de Grote Boshhoek samen met ons te verkennen!

**Meebrengen:** je fiets, waterdicht schoeisel en een picknick (die in droge omstandigheden kan plaatsvinden bij regenweer!).

**Leiding:** Hugo Waterschoot - [hugo.waterschoot@scarlet.be](mailto:hugo.waterschoot@scarlet.be) - 0477/33 23 30

Johan Asselberghs - [asselberghsjohan@gmail.com](mailto:asselberghsjohan@gmail.com) - 0479/65 29 07

**Zondag**

**05.04 - 14u.**

**Fort 7, Wilrijk**

**Historische rondleiding**

**Afspraak: Legerstraat 40**

**Einde: 16.30u.**

Vanaf april laten de vleermuizen hun winterkwartieren terug aan ons over. We kunnen daarom binnen in onder meer de kazematten voor de grachtverdediging in de rechtercaponnière, de restanten van een gepantserde geschutskoepel bijgebouwd kort vóór de eerste wereldoorlog, een goed bewaarde kruitkamer met dubbele houten vloer, spouwmuur en lichtnis, en de traditiebatterij van het reduit die achteraf werd ingericht als gevangenis. De binnenplaats en de eerste verdieping van het reduit, en de bouw en geschiedenis van het fort staan natuurlijk ook op het programma. En de beginnende lente zorgt voor prachtige verfrissende wandelingen naar en tussen de verschillende gebouwen.

**Afspraak:** om 14u. aan de ingang van Fort 7. Einde omstreeks 16.30 u. Huisdieren zijn niet toegelaten.

**Mee te nemen:** stevig schoeisel, aangepaste kledij en een zaklamp.

**Gidsen:** historische gidsenploeg

**Leiding:** Philippe Vanhove - 0477/63 67 74

**Zaterdag**  
**11.04 - 15u.**

**Schoonselhof, Wilrijk**

**telling Blauwe reigers**

**Afspraak: Legerstraat,  
ingang Schoonselhof**

**Einde: ? u.**

**ARDEA organisatie**

**Aanmelden verplicht !**

Vogelwerkgroep Ardea telt voor het zevende opeenvolgende jaar het aantal broedparen van haar boegbeeld in het Schoonselhof. Ook dit jaar trekken we behoedzaam en voorzichtig één keertje de kolonie in om de evolutie op te volgen. Rond half april is het tijd om de bezette nesten te tellen vooraleer de bladgroei dit verhindert. In het verwilderde bos achter de kasteelvijver nestelen de reigers er vooral op de kruinen van Grove dennen. Bewoonde reigernesten zijn in april herkenbaar door de aanwezigheid van volwassen vogels op het nest of verse uitwerpselen, eierschalen en braakballen.

De opgroeiende jonge vogels zijn daar boven weinig beschermd tegen extreme weersomstandigheden waar door stormwinden al eens slachtoffers maken, zoals we bij de vorige telling konden vaststellen.

Sommige broedparen kunnen tot in mei nog late en vervolglegels starten.

In 2019 telden we 45 broedkoppels, een stagnatie t.o.v. de vorige twee jaren.

Opgelet : bij slecht weer wordt de telling verplaatst naar een latere datum.

**Afspraak:** start om 15.00 u. aan de ingang Legerstraat van het Schoonselhof. Vermits we het aantal deelnemers, ter voorkoming van mogelijke verstoring, beperken is vooraf aanmelden nodig. Wie wil deelnemen geeft een seintje met opgave van telefoonnummer aan Luc. Dat kan telefonisch of per e-mail.

**Meebrengen:** laarzen of stevige wandelschoenen, verrekijker, camera, hoofdbescherming.

**Coördinatie:** Luc Van Schoor 0494/33 63 09 – [luc.vanschoor@scarlet.be](mailto:luc.vanschoor@scarlet.be), Joris Van Reusel.

**Maandag**  
**13.04 - 13u.**

**Kalmthoutse Heide**

**Landschapswandeling**

**Afspraak: Bist, Wilrijk**

**Einde: 17u. ter plaatse**

Grenspark De Zoom-Kalmthoutse Heide is de volledige naam. Dit grensoverschrijdend natuurpark werd gecreëerd door de samenvoeging van een groot natuurgebied (deels vroeger militair gebied) op het grondgebied van Woensdrecht in Nederland en de alom gekende en onvolprezen Kalmthoutse Heide. De heikneuters (inwoner van Kalmthout) gingen vroeger niet naar de "heide", maar naar de "duinen", verwijzend naar de stuifduinen die er nog aanwezig zijn.

De Boomleeuwerik zou nu volop moeten zingen. Voor de Rugstreeppad en de Heikikker zijn de kansen kleiner, maar ze bestaan.

Vandaag nemen we een heel ongewoon vertrekpunt, dus NIET aan één van de klassieke parkings, wel aan de feestzaal het Keienhof.

**Afspraak:** vertrek om 13 u. aan de Bist te Wilrijk en samenkomst om 14 u. in het begin van de Geusenbacklaan voorbij het Keienhof te Kalmthout. Vanaf de Putsesteenweg heel kort de Max Temmermanlaan nemen en dan direct rechts, daar is de Geusenbacklaan. Google Maps: <https://goo.gl/maps/nmPsZsDr-M8AovEacA>. Einde rond 17 u. ter plaatse.

**Mee te brengen:** verrekijker, loep, fototoestel, bottines of stevige wandelschoenen, regenkledij.

**Gids:** Walter Van Spaendonk - 0479/98 57 77, Ria 0474/81 83 53, [walter.van.spaendonk@skynet.be](mailto:walter.van.spaendonk@skynet.be)

**Leiding:** Lucy de Nave - 03/237 99 52 - 0485/71 73 48 (enkel op de dag zelf bereikbaar)

**Vrijdag**  
**17.04 - 20u.**

**cc Moretus**

**Lezing meeuwenonderzoek**

**Afspraak: Berkenrodelei 36  
Hoboken**

**Inkom: 5 €**

**Einde: niet bepaald**

**ARDEA organisatie**

**Inschrijven gewenst**

In Noorwegen viert men feest als de meeuwen weer terug zijn uit hun overwinteringsgebieden. Het begin van de lente kondigt zich immers aan. Bij ons zijn veel mensen ze liever kwijt dan rijk. Meeuwen zorgen voor overlast en schade, vallen mensen aan en bevuilen onze stedelijke omgeving.

In 2019 richtte Ardea een (succesrijke) meeuwen cursus in, vooral gericht op determinatie. In het zog daarvan bieden we nu een lezing van Vlaanderens meeuwen specialist Eric Stienen aan. Dr. Eric Stienen is als coördinator Zeevogelteam verbonden aan het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) waar hij verantwoordelijk is voor het onderzoek naar zeevogels en andere vogels die graag langs onze kust vertoeven. Broedende zeevogels zijn Eric's specialiteit. Al bijna dertig jaar volgt hij het wel en wee van tot de verbeelding sprekende kustbroedvogels zoals de Visdief en de Grote stern. Ook minder charismatische soorten als meeuwen boeien hem mateloos. Eric onderzoekt hun trekgedrag, de hofmakerij, het opvoeden van hun kroost en de interactie met de mens en komt tot verrassende inzichten. Door onze meeuwen te volgen met innovatieve GPS-zenders kon hun gedrag in detail worden vastgelegd. Op basis van dit onderzoek zal Dr. Stienen uit de doeken doen waarom de grote meeuwen zo dicht bij de mensen leven en geeft hij u een kijkje in de wondere wereld van de meeuw. Verwacht u aan boeiende meeuwen verhalen en een geheel nieuwe kijk op het leven van de meeuwen!

Als extraatje presenteren we een verslagje over de jaarlijkse meeuwen slaapplaatstelling d.d. 1 februari 2020 in de Schelderegio, met o.a. René Maes (Natuurpunt Waasland). Ook dat is een boeiend meeuwenverhaal!

Inschrijven gewenst via mail aan [ardea@hobokensepolder.be](mailto:ardea@hobokensepolder.be). Betaling via overschrijving op rek. nr BE81 5230 8065 0424. Deelnemers aan de cursus Meeuwzucht van 2019 genieten een wild card!

**Info en coördinatie:** Joris Van Reusel - 0486/83 62 34

**Zaterdag**  
**18.04 - 14u.**

**Fort 7, Wilrijk**

**Historische rondleiding**

**Afspraak: Legerstraat 40**

**Einde: 16.30u.**

Zie aankondiging 5 april.

**Afspraak:** om 14u. aan de ingang van Fort 7. Einde omstreeks 16.30 u. Huisdieren zijn niet toegelaten.

**Mee te nemen:** stevige schoeisel, aangepaste kledij en een zaklamp.

**Gidsen:** historische gidsenploeg

**Leiding:** Philippe Vanhove - 0477/63 67 74



**Zondag**  
**26.04 - 6u.**

**Hobokense Polder**

**Vroegochtendexcursie**

**Afspraak:**  
**station Hobokense Polder**

**Einde: 9u (10u met ontbijt)**

**ARDEA organisatie**

**Inschrijven verplicht voor het eventuele ontbijt !**

Naar jaarlijkse traditie gaan we 's morgens vroeg, we vertrekken een half uur voor zonsopgang (!), met een luisterend oor op zoek naar zangvogels in de Hobokense Polder. Eind april zijn nog niet alle zomergasten gearriveerd. Het vogelconcert is daardoor nog iets minder overdonderend en voor een minder geoefend oor is het iets makkelijker om de zang van verschillende soorten te onderscheiden. We sluiten de excursie om 9u af met een ontbijt.

**Afspraak:** vertrek 6:00 u. aan station Hoboken Polder. Einde 9:00 u. met aansluitend ontbijt tot 10:00 u. Indien je mee ontbijt is inschrijven verplicht. Inschrijven doe je door 6 euro per persoon (3 euro voor jongeren onder 14) te storten op BE81 5230 8065 0424.

**Meebrengen:** verrekijker, laarzen.

**Gids:** Wim Mertens

**Leiding:** Joris Van Reusel

**Zondag**  
**26.04 - 14u.**

**Fort 7, Wilrijk**

**Lentewandeling**

**Afspraak: Legerstraat 40**

**Einde: 16.30u.**

We herhalen onze voorjaarsspeurtocht op "ons Fort", om de evolutie die de natuur op 1 maand tijd doorgemaakt heeft te bestuderen. Wie er eind maart niet bij kon zijn kan echter zonder problemen meewandelen. Nu het aardoppervlak al wat opgewarmd is lopen de planten opnieuw uit.

We gaan op zoek naar prachtige voorjaarsbloeiers zoals Bleeksporig bosviooltje, Daslook en Hondsdraf die genieten van deze eerste warmte onder een nog vrijwel kaal bladerdek en kijken uit naar de prachtige bloei van de Sleedoorn. Met een beetje geluk krijgen we Winterkoning, Tjiftjaf, Roodborst en Zwartkop te zien maar het wordt hoe dan ook een leerrijke en aangename wandeling.

**Afspraak:** 14.00 uur, aan de ingang van Fort 7 Legerstraat 40 (schuin tegenover nr. 75) te 2610 Wilrijk Antwerpen. Let op het spandoek van Natuurpunt aan de ingang.

Einde van de wandeling voorzien rond 16.30 u.

**Mee te brengen:** stevig schoeisel of laarzen, eventueel regenkledij, verrekijker, fototoestel en loepje.

**Leiding:** Nicole Boussemaere - 0494/71 59 32

Lucy de Nave - 03/237 99 52 - 0485/71 73 48 (enkel op de dag zelf bereikbaar)

**Vrijdag**  
**01.05 - 8.30u.**

**Burchtse Weel & Polders van Kruibeke**

**Fietsexcursie**

**Afspraak: fietserstunnel, D'Herbouvillekaai, Antwerpen**

**Einde: 16.00u.**

**ARDEA organisatie**

Op 1 mei nemen we de ontwikkeling in de nieuwe natuurgebieden Burchtse Weel en Polders van Kruibeke onder de loep. Beide gebieden zijn enkele jaren geleden in min of meerdere mate terug met de Schelde verbonden. De waterrijke gebieden trekken grote aantallen overwinterende watervogels aan. De laatste hiervan zullen we op de eerste dag van mei nog te zien krijgen, terwijl de eerste zomergasten (Blauwborst, Rietzanger, ...) ook al aanwezig zijn. Naast uitgebreide aandacht voor de vogels verneemt u ook wat het belang is van de getijdenwerking in de gebieden, hoe ze ingericht zijn en hoe ze beheerd worden. We fietsen rond de Burchtse Weel en vandaar naar Kruibeke, waar we misschien ook wel een stukje te voet zullen doen. Reken op een fietstocht van ca. 30 km.

**Afspraak:** 8:30 u. aan de ingang van de fietserstunnel D'Herbouvillekaai 2000 Antwerpen. Einde: tussen 15:00 en 16:00 u. aan het veer Kruibeke - Hoboken.

**Meebrengen:** fiets in goede staat (ev. reparatieset, reserve binnenband), fietsslot, lunchpakket (optioneel), we zoeken 's middags een etablissement waar we iets kunnen drinken en iets kleins kunnen eten, stevig waterdicht schoeisel (laarzen zijn niet noodzakelijk), verrekijker, telescoop, fototoestel.

**Gids/leiding:** Joris Van Reusel - 0486/83 62 34

**Zaterdag**  
**02.05 - 14u.**

**Fort 7, Wilrijk**

**Historische rondleiding**

**Afspraak: Legerstraat 40**

**Einde: 16.30u.**

Fort 7 is een heel groot en vrij goed bewaard fort, met een lange en rijke geschiedenis. Wat we tijdens een rondleiding bekijken en vertellen is daarom altijd een keuze. Vooral van april tot oktober, omdat we dan ook de winterslaapplaatsen van de vleermuizen kunnen binnengaan. Op het programma staan altijd de uitleg over de geschiedenis en de bouw van het fort, het bezoek aan vaste hoogtepunten zoals het reduit, en een prachtige wandeling in de open natuur tussen de gebouwen op het 32 hectare grote terrein. Maar daarbuiten is er ruimte voor variatie. Bijvoorbeeld inspelend op vragen en interesses van bezoekers, of op het weer. Zo kunnen we bij hitte of regen wat meer tijd doorbrengen in de imposante gebouwen, waar de metersdikke muren en de aarden dakbedekking, die de bemanning destijds moesten beschermen tegen artilleriebombardementen, zorgen dat het er altijd koel en droog is.

**Afspraak:** iedereen welkom, zonder voorafgaande inschrijving, maar huisdieren mogen niet mee. Het parcours telt trappen en hellingen die niet geschikt zijn voor minder mobiele bezoekers. Afspraak aan de Legerstraat 40, aan de poort met de vlag van Natuurpunt, dus niet de andere ingang van het fort via de parking van de vissersclub op nr 60.

**Mee te nemen:** stevig schoeisel, aangepaste kledij en een zaklamp.

**Gidsen:** historische gidsenploeg

**Leiding:** Philippe Vanhove - 0477/63 67 74

**Zondag**  
**03.05 - 13u.**

**De Zegge**

**Afspraak: Bist, Wilrijk**

**Einde: 16.30u.**

**Inschrijven verplicht**

Het is alweer drie jaar geleden dat we een bezoek brachten aan De Zegge. Vandaag doen we dat weer. Omdat dit gebied behoort tot een van de weinige natuurgebieden in Vlaanderen die niet vrij toegankelijk zijn, geeft hier wandelen een gevoel van complete rust en verbondenheid met de natuur.

Het is eigendom van de Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen en is ongeveer 55 ha groot. Laagveenplassen, originele elzenbroeken en een heideterreintje brengen afwisseling in het landschap. De orchideeënweiden zijn prachtig maar om deze tijd van het jaar normaal nog niet in bloei. Bij vorige bezoeken zagen we o.a. Kleine karekiet, Wespendif en Boomvalk. Verder Grote ratelaar, Kleine zonnedauw, Wateraardbei, Gevlekte orchis, Koningsvaren, Watervorkje, Pijptorkruid en nog veel meer. Inschrijven voor deze tocht bij Lucy de Nave is noodzakelijk want het aantal deelnemers is beperkt tot 25 personen. Honden zijn vanwege de kwetsbaarheid van het gebied niet toegelaten.

**Afspraak:** vertrek met eigen wagens aan de Bist te Wilrijk om 13.00 u. Je kunt rechtstreeks naar het gebied gaan, parking Mosselgoren 13 2440 Geel. Einde ter plaatse omstreeks 16.30 u.

**Mee te brengen:** laarzen bij regenweer, veldgidsen, verrekijker, fototoestel, loep, eventueel regenkledij. Het inkomgeld voor De Zegge bedraagt 4 Euro per persoon, ter plaatse aan de leiding te betalen.

**Gids:** plaatselijke gids

**Leiding:** Lucy de Nave - 03/237 99 52 - 0485/71 73 48 (enkel op de dag zelf bereikbaar)

**Zondag**  
**10.05 - 8u.**

**Lovenhoek**

**Voorjaarswandeling**

**Afspraak: 't Spant  
Boomssteenweg 333, Wilrijk**

**Einde: 12.30u.**

**ARDEA organisatie**

Lovenhoek is een natuurgebied van meer dan 145 hectare met een verrassend aanbod van veel verschillende leefgebieden voor planten en dieren. Tijdens deze prachtige voorjaarswandeling nemen we jullie mee door de vallei van de Molenbeek, die hier nog sterk kronkelt. In de vochtige, halfopen vallei wisselen moerasvegetaties en verspreide bomen en struiken elkaar af. De talrijke voorjaarsbloeiërs geven kleur aan de statige oude loofbossen: sleutelbloemen, Bosanemonen en Bosvioltjes. Ook heel wat vogels voelen zich hier thuis, zoals Buizerd, Sperwer, zelfs de Oehoe is hier meerdere malen gezien. De Zwarte, Groene, Kleine, Middelste en Grote bonte specht zijn hier alle aanwezig. Tijdens de schemering is de mysterieuze Houtsnip regelmatig waar te nemen. Sprinkhaanzanger, Blauwborst en IJsvogel broeden in het gebied. In de vochtige broekbossen en de depressies met veel kwelwater bloeit onder meer waterviolier. Overal in het gebied voelen reeën zich thuis. Ook de Bever laat hier en daar zijn sporen na.

Wil je graag mee deelnemen, stip dan 10 mei aan in je agenda.

**Afspraak:** om 8u. aan het Spant, Boomssteenweg 335, Wilrijk of om 8.30 u aan de kerk van Pulderbos. Kostendelend rijden (0,07 euro/km) Daarna begeven we ons met de wagens richting Lovenhoek waar we de auto's achterlaten. Einde van de wandeling voorzien om 12.30 u.

**Mee te nemen:** verrekijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, schoeisel : zowel wandelschoenen als rubberlaarzen voorzien (ter plekke wordt beslist wat het meest aangewezen zal zijn).

**Gids:** Erik Raes - 0472/80 71 13 (na kantooruren)

**Begeleiding:** Luc Van Schoor - 0494/33 63 09



Bosanemoon



Winterkoninkje - foto: Kathy De Lange

**Zondag**  
**17.05 - 14u.**

**Fort 7, Wilrijk**

**Historische rondleiding**

**Afspraak: Legerstraat 40**

**Einde: 16.30u.**

Zie aankondiging 2 mei.

**Afspraak:** iedereen welkom, zonder voorafgaande inschrijving, maar huisdieren mogen niet mee. Het parcours telt trappen en hellingen die niet geschikt zijn voor minder mobiele bezoekers. Afspraak aan de Legerstraat 40, aan de poort met de vlag van Natuurpunt, dus niet de andere ingang van het fort via de parking van de vissersclub op nr 60.

**Mee te nemen:** stevig schoeisel, aangepaste kledij en een zaklamp.

**Gidsen:** historische gidsenploeg

**Leiding:** Philippe Vanhove - 0477/63 67 74

**Zondag**  
**17.05 - 13.00u.**

**Vallei van de Drie Beken**  
**Deurne Diest (Vlaams Brabant)**

**Lentewandeling**

**Afspraak: Bist, Wilrijk**

**Einde: 17.00u. ter plaatse**

Voor deze lentewandeling trekken we naar het Vlaams natuureservaat "De vallei van de Drie Beken" te Deurne, deelgemeente van Diest, in Vlaams Brabant. Dit gebied, gelegen tussen het Hageland en de Kempen, wordt beheerd door het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) en werd in 1997 tot natuureservaat omgevormd.

Het totale reservaat strekt zich uit van de Paalse Plas in Beringen tot aan de Turnhousebaan in Molenstede en biedt een thuis aan circa 100 soorten broedvogels, 20 soorten sprinkhanen, 189 soorten spinnen, circa 350 plantensoorten en een 125 soorten zwammen. In totaal werden er een 150-tal Rode-lijstsoorten waargenomen in het gebied.

We maken een boeiende algemene natuurtocht door een deel van dit uitgestrekte reservaat.

**Afspraak:** 13.00 uur aan de Bist te Wilrijk voor het kostendelend vervoer of ter plaatse om 14.15 uur aan het infobord van het ANB, Molenberg 3290 Deurne Diest.

Einde van de wandeling voorzien rond 17.00 u.

**Mee te brengen:** je verrekijker, fototoestel en loepje. Laarzen zijn indien het onlangs geregend heeft onontbeerlijk, eventueel regenkleedij.

**Leiding/gids:** Nicole Boussemaere - 0494/71 59 32

Lucy de Nave - 03/237 99 52 - 0485/71 73 48 (enkel op de dag zelf bereikbaar)

22.05 tot 24.05

**Driedaagse Marker Wadden en Wetlands Midden Nederland** Zie verder in dit nummer

**Zondag**  
**24.05 - 13.30u.**

**Vrieselhof**

**Lentewandeling**

**Afspraak: Bist, Wilrijk**

**Einde: 16.30u. ter plaatse**

Vandaag gaan we op ontdekkingsstocht naar het Provinciaal Groendomein Vrieselhof in Ranst.

In dit domein werden veel streekeigen bomen en struiken zoals Zomereik, Els, Spork, Lijsterbes, Es en wilgensoorten aangeplant ter bevordering van de diversiteit. De prachtige oude beuken en eiken die het gebied rijk is oefenen een grote aantrekkingskracht uit op verschillende spechtsoorten die hier graag broeden. Ook eekhoorns, Vossen, Bunzings, Steenmarters en reeën voelen zich hier thuis.

**Afspraak:** vertrek om 13.30 uur aan de Bist te Wilrijk (kostendelend vervoer). Wie rechtstreeks komt wordt verwacht om 14.00 uur aan het terras van De Remise, Schildesteeweg 95, 2520 Ranst.

Het einde van de wandeling is voorzien rond 16.30 u.

**Mee te brengen:** stevig schoeisel, eventueel regenkleedij en verder je verrekijker, fototoestel en loepje.

**Leiding/gids:** Nicole Boussemaere - 0494/71 59 32

Lucy de Nave - 03/237 99 52 - 0485/71 73 48 (enkel op de dag zelf bereikbaar)

**Zaterdag**  
**30.05 - 8u.**

**Schin op Geul & Geulvallei**

**Orchideeëntuin & wandeling**

**Afspraak: Bist, Wilrijk**

**Einde: 20.30u.**

**Chauffeurs aanmelden**

In de voormiddag bezoeken we de schitterende Orchideeëntuin van Schin op Geul in Zuid-Limburg, iets voorbij Valkenburg. Deze echt wel opmerkelijke tuin van het Nederlandse Staatsbosbeheer laat in een natuurlijke omgeving de in deze streek voorkomende orchideeën zien. De tuin ligt midden in het wondermooie Gerendal. Dit natuurgebied wordt gekenmerkt door de vele hellingbossen, hoogstamboomgaarden, hooi- en weilanden, poelen en heggen, die samen met de hier grazende kudde Mergellandschapen al eeuwenlang voor de mens van betekenis zijn. Landschappelijk gezien is het Gerendal een bijzonder fraai asymmetrisch stiltedal. Je kan je deze morgen dan ook verwachten aan enkele mooie natuurwaarnemingen! Als het mooi weer is picknicken we buiten. Bij slechte weersomstandigheden kunnen we in een lokaal cafeetje terecht.

Na de middagpauze verkennen we de boorden van de Geul in de omgeving van Schin of Geul. Een meer landschappelijke wandeling door deze mergelstreek maar daarom niet minder interessant, waarbij we op zoek gaan naar wat zinkflora. Als we nog tijd over zouden hebben dan rijden we via Eben-Emael, waar we een terrein bezoeken met een prachtige orchideeënpopulatie (Soldaatjes, Bosorchis, ...), terug naar huis.

**Afspraak:** om 8 u. aan de Bist te Wilrijk. We zijn daar terug tegen 20.30 u.. We gaan zeker trachten de wagens goed te vullen (kostendelend vervoer). Het zou fijn zijn als eventuele chauffeurs zich voorafgaandelijk kunnen melden op [hugo.waeterschoot@scarlet.be](mailto:hugo.waeterschoot@scarlet.be). Totale wandelafstand: 12 km op een volledige dag.

**Meebrengen:** wandelschoenen, 2 x picknick (en drinken)

**Leiding/gids:** Hugo Waeterschoot - 0477/33 23 30 - [hugo.waeterschoot@scarlet.be](mailto:hugo.waeterschoot@scarlet.be)

**Zondag**  
**31.05 - 14u.**

**Fort 7, Wilrijk**

**Historische rondleiding**

**Afspraak: Legerstraat 40**

**Einde: 16.30u.**

Zie aankondiging 2 mei.

**Afspraak:** iedereen welkom, zonder voorafgaande inschrijving, maar huisdieren mogen niet mee. Het parcours telt trappen en hellingen die niet geschikt zijn voor minder mobiele bezoekers. Afspraak aan de Legerstraat 40, aan de poort met de vlag van Natuurpunt, dus niet de andere ingang van het fort via de parking van de vissersclub op nr 60.

**Mee te nemen:** stevig schoeisel, aangepaste kledij en een zaklamp.

**Gidsen:** historische gidsenploeg

**Leiding:** Philippe Vanhove - 0477/63 67 74



**Maandag**  
**01.06 - 8.30u.**

**SOS weidevogels & zwaluwen**

**Fietsexcursie**

**Afspraak: 't Spant, Wilrijk**

**Einde: 15u.**

**ARDEA organisatie**

**Inschrijven verplicht**

Dat het slecht gaat met de akker- en weidevogels is alom bekend. Het typische kleinschalige boerenland verdwijnt als sneeuw voor de zon, en wat nog als landbouwgebied over blijft verschaalt, verdroogt, verarmt. Veldleeuweriken, Huis- en Boerenzwaluwen, Grauwe gorzen,...: waar vind je ze nog? Hebben we binnenkort de laatste broedende Kievit in onze regio geteld?

Al enkele jaren trekken we er met de vogelwerkgroep al fietsend op uit om een stand van zaken op te maken in de Antwerpse zuidrand, daar waar het dichte stadsweefsel uitrafelt en flarden van weilanden en akkers zich nog tussen verkavelingen, industrieparken en golfterreinen bevinden. Op het eerste zicht een mager landschap voor de natuur en de weidevogels. Maar levert deze combinatie ook niet heel wat voordelen, zoals nieuwe voedselbronnen en nestplaatsen en beperkte predatie? Schuilen er in deze omgeving toch nog kansen voor heel wat bedreigde soorten? Is de Scholekster misschien de nieuwe ster van onze weiden? Nieuwsgierig trekken we op ontdekkingsstocht, maar tevens hanteren we de waarnemingen om stevig aan de alarmbel te trekken bij het lokaal beleid. En om grondeigenaars, boeren, pachters en beheerders te motiveren om aan vogelvriendelijke landbouw te gaan doen. Het kan dus heel wat verschil maken om hier aan mee te werken!

We observeren tijdens een fietstocht van ca 20 km die leidt naar bekende en minder bekende plekjes in ons gehele werkingsgebied (en een beetje daarbuiten). Traditioneel vertrekken we in Wilrijk met hopelijk nog steeds enkele Boerenzwaluwkolonies. Dit jaar ontdekken we ook de gemeenten Edegem en Hove, waar zeker heel wat potenties voor weidevogels zijn.

**Afspraak:** om 8.30 uur vertrek aan 't Spant, Boomssesteenweg 333, Wilrijk. We fietsen op een rustig tempo tot ca 15 uur met onderweg een halte bij een hoevecafé om iets te nuttigen of te picknicken.

**Meebrengen:** fiets in goede staat, gepaste kledij, verrekijker, picknick.

Inschrijven gewenst via mail aan [ardea@hobokensepolder.be](mailto:ardea@hobokensepolder.be).

**Coördinatie:** Joris Van Reusel - 0486/83 62 34



Scholekster - foto: Kathy De Lange



Kamsalamander - foto: Rudi Leemans

**Zondag**  
**07.06 - 14.15u.**

**Op zoek naar  
de Kamsalamander**

**Afspraak: loods Natuurpunt,  
Kleine Doornstraat, Wilrijk**

**Einde: ? u.**

We zoeken in het natuurreservaat 'Groen Neerland', 9 ha natuur gesitueerd in het Park van Eden in de vallei van de Kleine Struisbeek. De Kamsalamander is een zeldzame salamander die voorkomt in de buurt van poelen en hoge eisen stelt aan zijn/haar biotoop. We hebben er al aangetroffen in Groen Neerland. Inventarisatie gebeurt met speciale amfibiefuiken die we ontlend van de provincie Antwerpen.

**Afspraak:** om 14.15 u. aan de houten loods/schuurtje van Natuurpunt, zichtbaar vanaf de Kleine Doornstraat, achter de knotwilgenrij. Er loopt een wandelpad van de Kleine Doornstraat via een vlonder over een waterpartij naar de loods.

**Meebrengen:** stevige, waterdichte wandelschoenen (we wandelen door vochtig grasland).

**Leiding/gids:** Rudi Leemans - 03/828 43 16 of 0477/69 23 50

**Zaterdag**  
**13.06 - 14u.**

**Fort 7, Wilrijk**

**Historische rondleiding**

**Afspraak: Legerstraat 40**

**Einde: 16.30u.**

Zie aankondiging 2 mei.

**Afspraak:** iedereen welkom, zonder voorafgaande inschrijving, maar huisdieren mogen niet mee. Het parcours telt trappen en hellingen die niet geschikt zijn voor minder mobiele bezoekers. Afspraak aan de Legerstraat 40, aan de poort met de vlag van Natuurpunt, dus niet de andere ingang van het fort via de parking van de vissersclub op nr 60.

**Mee te nemen:** stevig schoeisel, aangepaste kledij en een zaklamp.

**Gidsen:** historische gidsenploeg

**Leiding:** Philippe Vanhove - 0477/63 67 74

**Zondag**  
**14.06 - op afspraak**

**Arendnest Edegem**

**Ringmoment Kerkuil**

**Afspraak: na inschrijving**

**ARUW/ARDEA organisatie**

Ardea is ondertussen al enkele jaren bezig met het ophangen van nestkasten voor Kerk- en Steenuilen, en ook voor Toren- en Slechtvalken. De monitoring van de broedgevallen nemen we ook op ons. Hiervoor heeft Ardea een apart team onder de naam ARUW (Ardea Roofvogels en Uilen Werking). Velen hebben ons reeds gevraagd om bij het ringen van de jonge vogels te mogen aanwezig zijn. Dit zijn de mooiste momenten van de broedcyclus. De schattige pluizige jongen worden door onze gediplomeerde ringer Raf Beyers gewogen, gemeten en voorzien van een wetenschappelijke ring. Wil je zo'n ringmoment eens graag meemaken en zo wat meer bijleren over onze uilen en roofvogels? Dat kan! Geef je naam, e-mailadres en gsm-nr. door via e-mail en wij nodigen je dan persoonlijk uit voor een ringsessie. Geef ook op of je meer interesse hebt voor een welbepaalde soort. Gezien de gevoeligheid voor stress bij deze zeldzame en beschermde vogels beperken we het aantal deelnemers. De ringmomenten dienen immers in alle rust te kunnen verlopen. En omdat elk dier, elk broedgeval en elk seizoen onvoorspelbaar is, is het vastleggen van een datum lang op voorhand vrij riskant. Toch mikken we voor een eerste ring-event op 14 juni. Hou er echter rekening mee dat deze datum nog kan wijzigen. Lukt het niet om er op de eerste ringsessie bij te zijn, dan lukt het mogelijk wat later wel. We proberen iedereen een kans te geven maar kunnen dat natuurlijk niet met 100 % zekerheid garanderen. En lukt het dit jaar niet dan nemen we je aanmelding mee naar volgend jaar!

**Leiding:** ARUW-team

Inschrijven is verplicht via [eddie.schild@scarlet.be](mailto:eddie.schild@scarlet.be)



Juveniele Kerkuil - foto: Kathy De Lange



Ree - foto: Erik Raes

**Zaterdag**  
**20.06 - 8.15u.**

**De Markvallei & het Merkske**

**Afspraak: 't Spant, Wilrijk**

**Einde: 17.30u. ter plaatse**

**ARDEA organisatie**

**Inschrijven verplicht !**

Knuppelpaden, de lange statige dreven van Wortel-Kolonie, stiltegebieden, poeltjes bruisend van het leven, heerlijke vergezichten, vrolijk fluitende Nachtegalen en Wielewalen, rietkragen en natte beemden, beekbegeleidende bossen, Boomkikkertjes, zeldzame planten en vlinders ....., reeën die je verrast aankijken..... Omhoogschroevende roofvogels ..... Je ziet het er allemaal. Graag nodigen we je uit op deze heerlijke vroeg-zomerwandeling waar alle natuurliefhebbers aan hun trekken zullen komen. Zowel de vogelaars, plant-enliefhebbers als libellen- of vlinderspotters. We delen de dag op in twee wandelingen, onderbroken door een lunchpauze waar iedereen rustig de tijd kan nemen om zich tegoed te doen aan zijn meegebrachte picknick. Dranken zijn verkrijgbaar aan democratische prijzen.

**Afspraak:** 8.15 u. onder het viaduct aan het 't Spant, Boomsesteenweg, Wilrijk.

Einde van de wandeling omstreeks 17.30 u. ter plaatse. Kostendelend rijden (0,07 euro/km).

**Mee te nemen:** picknick voor tijdens de lunchpauze, drank voor onderweg, verrekijker, fotoapparaat, veldgidsen, stevig schoeisel, muggenmelk, lange broek om tekenbeten te vermijden, regenbestendige kledij (die we hopelijk niet nodig hebben).

Om organisatorische redenen vragen we je vriendelijk om in te schrijven via [raes.janssens@gmail.com](mailto:raes.janssens@gmail.com) ten laatste voor 10/06 zodat wij een beter zicht kunnen krijgen op het aantal deelnemers. Tot dan!

**Gids:** Erik Raes -0472/80 71 13 (na kantooruren)

**Begeleider:** Luc Van Schoor -0494/33 63 09

**Zondag**  
**21.06 - 18u.**

**Zomerzonneward**

**Afspraak: Fort 7, Wilrijk**

**Einde: ? u.**

**Inschrijven verplicht**

Traditioneel vieren we het zomersolstitium! We starten met een wandeling van 1,5 à 2 uur in het mooie natuurreservaat waar rond deze tijd de zomerbloeiërs stilaan opduiken. Daarna genieten we van de langste dag van het jaar met lekkere drank en een massa hapjes buiten naast ons lokaal 'De IJsvogel'. Mis deze jaarlijks weerkerende leuke activiteit niet!

Inschrijven voor 18 juni bij Lucy is noodzakelijk!

**Afspraak:** de wandeling vertrekt stipt om 18.00 u aan de 'De IJsvogel', Fort 7, Legerstraat 40 te Wilrijk. Dit is schuin tegenover huisnummer 75.

Kosten: (ter plaatse aan de leiding te betalen) 10 Euro voor hapje tapje.

**Leiding:** Lucy de Nave - 03/237 99 52 - 0485/71 73 48 (enkel op de dag zelf bereikbaar)



**Zondag**  
**28.06 - 14u.**

**Fort 7, Wilrijk**

**Historische rondleiding**

**Afspraak: Legerstraat 40**

**Einde: 16.30u.**

Zie aankondiging 2 mei.

**Afspraak:** iedereen welkom, zonder voorafgaande inschrijving, maar huisdieren mogen niet mee. Het parcours telt trappen en hellingen die niet geschikt zijn voor minder mobiele bezoekers. Afspraak aan de Legerstraat 40, aan de poort met de vlag van Natuurpunt, dus niet de andere ingang van het fort via de parking van de vissersclub op nr 60.

**Mee te nemen:** stevig schoeisel, aangepaste kledij en een zaklamp.

**Gidsen:** historische gidsenploeg

**Leiding:** Philippe Vanhove - 0477/63 67 74

**Zondag**  
**28.06 - 19.30u.**

**Gierzwaluwwandeling**

**Afspraak: hoek Statielei & Pieter Reypenslei, Mortsel**

**Einde: 22u.**

**ARDEA organisatie**

Na de succesvolle gierzwaluwtocht van vorig jaar in de omgeving van het Kiel gaan we naar de andere kant van onze regio. Immers de resultaten op het Kiel waren meer dan goed. We stelden vast dat er nog veel nestplaatsen niet gekend waren. Naast het zoeken van nestplaatsen was het ook de bedoeling om de bewoners van de wijk attent maken op de aanwezigheid van nestelende Gierzwaluwen in hun huis, straat of wijk. Hen informeren was het logische gevolg. Ondertussen hebben we verschillende contacten gelegd op het Kiel waar we dit jaar en volgende jaren verder mee aan de slag kunnen.

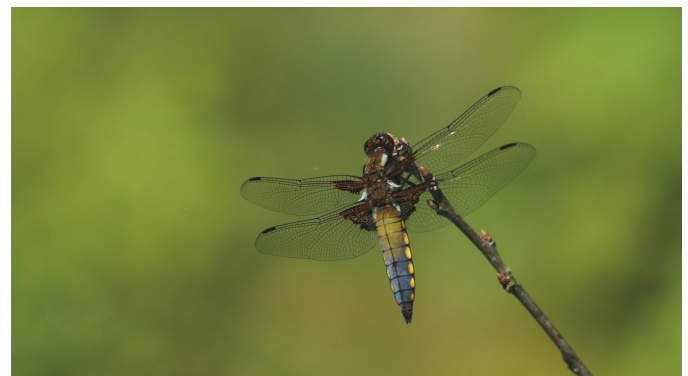
Dit jaar wandelen we door de straten in de oude dorpskern van Mortsel en gaan het concept van vorig jaar herhalen. Ardea wenst ook meer en meer grensoverschrijdend te werken en in dit geval is dat samen met Natuurpunt Land Van Reyden. Ook hier gaan we op zoek naar mogelijke kolonies. Eerst lichten we ons S.O.S. Gierzwaluwproject toe en dan wandelen we op een rustig tempo van de 'Statielei' richting de Sint-Benedictuskerk.

**Afspraak:** om 19.30 u. op de hoek van de Statielei en de Pieter Reypenslei in Mortsel. Ook gemakkelijk te bereiken met tram 7 en 15. Einde voorzien rond 22 u.

**Leiding:** Wim Stappers – 0477/51 61 54  
Joris Van Reusel – 0486/83 62 34  
Eddie Schild – 0498/73 60 77



Gierzwaluw- foto: Kathy De Lange



Platbuik - m. niet uitgekleurd

**Zondag**  
**05.07 - 9.15u.**

**Het Broek van Blaasveld**

**Afspraak: Bist, Wilrijk**

**Einde: 12.30u.**

Het is al een tijdje geleden dat we met onze afdeling Het Broek van Blaasveld bezochten. Dit mooie gebied is gelegen in de alluviale vlakte van de Rupel. Het wordt beheerd door het Agentschap voor Natuur en Bos. Het Broek ligt slechts 2 à 3 meter boven de zeespiegel en is een nat, vochtig gebied zoals zijn naam al weergeeft "een broek" met een specifieke flora en fauna. In de vijvers groeit Gele plomp en in de sloten zijn o.a. Blaasjeskruid, Waterviolier en Slangenwortel te vinden. Hier is ook een grote variatie aan vogels te vinden zoals Buizerd, Torenavalk, Sperwer, Bosuil, IJsvogel, Wielewaal, Blauwborst en vele andere. Ook voor libellen is dit een uitstekend gebied.

**Afspraak:** we vertrekken om 9.15 u. op de Bist te Wilrijk met kostendelend vervoer. Einde ter plaatse om 12.30 u. Wie rechtstreeks naar daar wil gaan wordt om 10.00 u. verwacht aan de ingang Broekstraat bij de parking.

**Mee te brengen:** loepje, verrekijker, veldgidsen, fototoestel, stevig schoeisel of laarzen bij regenweer.

**Leiding/gids:** Lucy de Nave - 03/237 99 52 - 0485/71 73 48 (*enkel op de dag zelf bereikbaar*)

**Zaterdag**  
**11.07 - 14u.**

**Fort 7, Wilrijk**

**Historische rondleiding**

**Afspraak: Legerstraat 40**

**Einde: 16.30u.**

Zie aankondiging 2 mei.

**Afspraak:** iedereen welkom, zonder voorafgaande inschrijving, maar huisdieren mogen niet mee. Het parcours telt trappen en hellingen die niet geschikt zijn voor minder mobiele bezoekers. Afspraak aan de Legerstraat 40, aan de poort met de vlag van Natuurpunt, dus niet de andere ingang van het fort via de parking van de vissersclub op nr 60.

**Mee te nemen:** stevig schoeisel, aangepaste kledij en een zaklamp.

**Gidsen:** historische gidsenploeg

**Leiding:** Philippe Vanhove - 0477/63 67 74

**Zondag**  
**12.07 - 14u.**

**Fort 7, Wilrijk**

**Kinderwandeling**

**Afspraak: Legerstraat 40**

**Einde: 16.00u.**

Het is volop zomer en overal staat de natuur in bloei. Dit is een van de mooiste perioden van het jaar om het fort te bezoeken. Maggy gaat vandaag op stap met onze kleinste leden op zoek naar diersporen, vlinders, bloemen en nog veel meer want er is zoveel te ontdekken! We zorgen ook voor ouderopvang want gelijktijdig gaat Lucy met de geïnteresseerde ouders op het fort een stevigere wandeling maken. Achteraf kan er een drankje verbruikt worden in ons lokaal De IJsvogel.

**Afspraak:** om 14 u. aan de ingang van het fort, Legerstraat 40 (schuin tegenover nummer 75), Wilrijk. Einde om 16.00 u.

**Mee te nemen:** stevige schoenen, eventueel loepje en regenkledij.

**Gidsen/Leiding:** Maggy Trofaes - 03/827 83 60 of 0472/66 09 93

Lucy de Nave - 03/237 99 52 - 0485/71 73 48 (enkel op de dag zelf bereikbaar)

**Zondag**  
**19.07 - 14.15u.**

**Zomerwandeling & pinteling op Fort 7**

**Afspraak: Legerstraat 40**

**Einde: ?**

Wie het niet te ver wil zoeken nodigen we graag uit voor een ontspannende wandeling in ons reservaat waar ge kunt genieten van vogels, fraaie zomerbloeiers, fladderende vlinders, vlugge libellen, zoemende bijen en ander klein grut. Na de wandeling kunt ge uitblazen en bijpraten op ons gelegenheidsterras met een frisse pint of een fruitsapje binnen handbereik.

**Afspraak:** om 14.15 u. voor de wandeling en om 16.15 u. voor de pinteling.

Adres: Legerstraat, 40 (schuin over nr 75). Opgelet: honden zijn niet toegelaten op het reservaat !

**Gidsen:** Nicole Boussemaere - 0494/71 59 32

Tuur Wuyts - 03/449 99 11 - 0474/55 25 75

Lucy de Nave - 03/237 99 52 - 0485/71 73 48 (enkel op de dag zelf bereikbaar)



Landkaartje

© Niels Schild



Klein geaderd witje

**Zondag**  
**26.07 - 9.15u.**

**Bosreservaat Coolhem Puurs**

**Afspraak: Bist, Wilrijk**

**Einde: 12.00u. ter plaatse**

Het domein Coolhem, 13,7 ha groot, gelegen in Kalfort werd aangekocht door de gemeente Puurs in 1987. Het bestond toen uit een historisch gebouwencomplex, gelegen in een oud parkbos met omwalling, een oude boomgaard, dreven en akkerpercelen. Aansluitend en vanouds één geheel vormend, is er het bijzonder waardevolle maar ontoegankelijke natuurgebied "De Moeren", 79 ha groot en eigendom van het Vlaamse Gewest. Het is alweer 5 jaar geleden dat we een bezoek brachten aan dit niet toegankelijke deel. Bewandelde paadjes zijn er niet dus het wordt een 'wilde tocht' in ongerepte natuur.

Mis de kans niet om dit prachtige gebied te bezoeken!

**Afspraak:** vertrek met eigen wagens aan de Bist te Wilrijk om 9.15 uur (kostendelend vervoer). Je kunt rechtstreeks naar het gebied gaan. In dit geval afspraak om 10.00 uur aan de ingang van het gebied, Coolhemstraat 64, 2870 Puurs. Einde ter plaatse omstreeks 12.00 uur.

**Mee te brengen:** verrekijker, fototoestel, eventueel veldgidsen, loepje, laarzen, enkele euro's voor de plaatselijke gids.

**Gids:** plaatselijke gids

**Leiding:** Lucy de Nave - 03/237 99 52 - 0485/71 73 48 (enkel op de dag zelf bereikbaar)

**Zondag**  
**26.07 - 14u.**

**Fort 7, Wilrijk**

**Historische rondleiding**

**Afspraak: Legerstraat 40**

**Einde: 16.30u.**

Zie aankondiging 2 mei.

**Afspraak:** iedereen welkom, zonder voorafgaande inschrijving, maar huisdieren mogen niet mee. Het parcours telt trappen en hellingen die niet geschikt zijn voor minder mobiele bezoekers. Afspraak aan de Legerstraat 40, aan de poort met de vlag van Natuurpunt, dus niet de andere ingang van het fort via de parking van de vissersclub op nr 60.

**Mee te nemen:** stevig schoeisel, aangepaste kledij en een zaklamp.

**Gidsen:** historische gidsenploeg

**Leiding:** Philippe Vanhove - 0477/63 67 74





## Marker Wadden

Wie dacht alles gezien te hebben in Nederland mag deze Ardea-vogelmeerdaagse zeker niet missen.

Onze noorderburen creëren immers regelmatig nieuwe natuurgebieden, zoals de unieke vogelarchipel Marker Wadden die pas in 2018 na jaren werk tot stand kwam.

Om de ecologische waarden van het Markermeer, een door de Houtribdijk afgesloten stuk van de voormalige Zuiderzee te versterken, werd er in 2016 gestart met de aanleg van een innovatieve eilandengroep. Dat project beoogt een betere bodem en waterkwaliteit en meer biodiversiteit. Er wordt gestreefd naar een natuur- en recreatiegebied van zo'n 10 000 hectare, wat één van de grootste natuurprojecten in West-Europa is. De eilanden vormen ondertussen al een waar vogelparadijs. Grote kolonies Visdiefjes en Kluten ontwikkelen zich er razendsnel. Maar ook Dwergstern en Kleine plevier vonden er meteen een geschikt broedbiotoop. Tal van andere watervogels (steltlopers, meeuwen, stern, eenden, ...) broeden er of vinden er een geweldige rust- en voederplaats tijdens de trek.

Een bezoek aan de Marker Wadden is altijd wat avontuurlijk. Het kan enkel met een veerboot bereikt worden en er is slechts een beperkte accommodatie, dus iets voor echte natuurliefhebbers. Daarom richten we deze meerdaagse zo in dat we ten volle van deze levendige natuur kunnen genieten. We nemen er rustig de tijd om, samen met een gids, het noordelijk eiland wandelend te verkennen (met o.a. enkele bijzonder knappe observatiehutten). Maar er is ook tijd om lang te observeren, te fotograferen en tekenen, om ongedwongen te kuieren langs het strand en de slikken... om helemaal in de ban van de vogels te komen.

Voor en na dat dagje Marker Wadden doen we, nu we er toch vlak bij zijn, nog enkele andere vogelparadijzen in Midden Nederland aan: De Zouweboezem is er zo één van. In dit moerasgebied treffen we o.a. een kolonie Purperreigers en Zwarte sterns. Ook de Lepelaarplassen (Lepelaarskolonie!) en de Oostvaardersplassen (die beiden samen met de Marker Wadden deel uit maken van het Nationaal Park Nieuw Land) staan op het programma. In deze tijd van het jaar staan de natte weiden en polders tussen Utrecht en Hilversum bol van de weidevogels. We bezoeken dan ook de unieke plasdras landschappen van o.a. de Vinkeveense, de Loosdrechtse en de Oostelijke Vechtplassen waar we heerlijk kunnen genieten van honderden Grutto's en andere steltlopers. En voor de vroege vogels is ook het bekende Naardermeer (rietvogels!) een nabije optie voor een dauwexcursie. En oja, onderweg houden we halt bij hét ooievaarsdorp van Nederland.

Afhankelijk van het weer plannen we pas kort vooraf de voor- en na-excursies naar en door al deze gebieden. We maken afspraken met lokale gidsen en gebiedskenners en laten ons leiden door de aanbevelingen van de natuurbeschermingsorganisaties (Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Stork). We steken ons licht op in de plaatselijke bezoekerscentra. En indien mogelijk maken we gebruik van een fluisterboot of kano om vanop het water te kunnen observeren. Laat dan die Zearend maar laag overscheren!

### Praktisch:

- We verblijven in het Natuurhuis Koos Vorrinkhuis in Lage Vuursche, te midden de koninklijke bossen. Het is een eenvoudig en heel rustig groepsverblijf (met tweepersoonskamers) waar we zelf samen kunnen koken en genieten van de omgeving. Ardea voorziet lekkere en gezonde maaltijden voor de eerste avond, 2 ontbijten en 2 lunches, en we eten uit (restaurantbezoek) op de tweede avond. Het vervoer gebeurt safari-gewijs met twee minibusjes, wat het reizen op zich al heel plezant maakt.
- In de prijs van 230 € is alles inbegrepen, behalve kleine uitgaven onderweg of extra drankjes in het Natuurhuis. Mee te nemen zijn een lunchpakket voor de eerste middag, slaap- en toiletgerief, en het klassieke "vogelgerief" (verrekijker, vogelgids, telescoop, camera...). Een drinkbus en een brooddoos komen zeker van pas. En heel wat papier of megabytes om al die vogelwaarnemingen te registreren!
- Vertrek: vrijdag 22/05 om 8.30 u., 't Spant Boomssteenweg 333 te Wilrijk. Terug: zondag 24/05 om 19 u. op dezelfde plaats.
- De coördinatie, leiding en voorbereiding is in handen van Ardea-kernleden Kathy De Lange (0478/31 49 08) en Joris Van Reusel (0486/83 62 34)

### Inschrijven:

- De plaatsen zijn beperkt, dus snel inschrijven én onmiddellijke betaling is aan te raden. Dat kan door email naar [ardea@hobokensepolder.be](mailto:ardea@hobokensepolder.be) én storting van 230 € op reknr. BE81 5230 8065 0424
- Deelnemers ontvangen kort vooraf een bericht met meer gedetailleerde info, vragen m.b.t. dieet etc. en nadien een helder en rijk geïllustreerd verslag.

# Verslag van de besluiten van de Jaarlijkse Algemene Vergadering van 15 februari 2020

## 2020, het jaar van de biodiversiteit

Een 70-tal actieve leden namen dit jaar deel aan de jaarlijkse lokale algemene vergadering (LAV) van de afdeling Natuurpunt Zuidrand Antwerpen. Deze ging op 15 februari door in de erg mooie zaal van de Ark gelegen op het domein de Windhoek op de grens van Mortsels en Hove. De formule van de avond werd een beetje aangepast aan de behoeften geuit na de vorige editie. Er werd vroeger gestart, het officiële deel werd meer gestroomlijnd en na de kaasmaaltijd en gezellig samenzijn werd er afgesloten met 3 thema bijdragen.

Het eerste, formele, deel van de avond gaf een overzicht van de hoogtepunten van 2019 en de uitdagingen voor 2020. De financiën van de afdeling werden toegelicht, bestuurders werden verkozen en de afvaardiging voor de Algemene Vergadering van Natuurpunt, werden bepaald..

Voor het tweede deel kozen we voor enkele thema's van algemeen belang voor de afdeling:

- Ardea 2.0: een herlancering van het bestuur van de regionale vogelwerkgroep met als werkingsveld de afdelingen Zuidrand en Hobokense Polder
- Een korte toelichting rond de jachtproblematiek in de Zuidrand
- Edegem: de resultaten van de grootse bosaanplant van november 2019 aan de Edegemse beek
- Hove: een sfeerfilm rond het Uilenbos

De volledige opbrengst van de avond ging naar de projectrekening voor de afbetaling van de schuld voor de aankoop van het terrein "Aen den Boeren Leegher"; waarbij de leden werden aangemoedigd tot een bijkomende gift voor de aankoop van dit gebied.

Dit verslag, de volledige presentatie, evenals de (meeste) getoonde videofilmjes kan je consulteren op onze website [www.zuidrand.be](http://www.zuidrand.be).



2020 is het internationaal jaar van de biodiversiteit; een uiterst belangrijke uitdaging voor de maatschappij van vandaag, waar de open ruimte meer en meer versnipperd is en natuurwaarden door verschillende factoren (verdroging, klimaat, overbelasting, ...) constant onder druk staan. Daarom willen we als afdeling hier een belangrijke bijdrage toe leveren in 2020, via inventarisaties, beheersplanning en gepast beheer van onze gebieden: *Fort 7, Groen Neerland, De Edegemse beekvallei en Edegemse natuurkernen en het Uilenbos*.

De LAV nam kennis van de volgende conclusies rond de werking in 2019:

- Onze afdeling organiseerde meer dan 120 activiteiten dit jaar, waarmee de **activiteitsgraad** van de afdeling erg hoog blijft. Toch zijn er enkele duidelijke wijzigingen of trends tov de vorige jaren. Het aantal grote belevings- en studie-excursies nam wat af. Alternatief namen de beheeractiviteiten sterk toe door de uitbreidingen naar Edegem en Hove toe. Ook de natuurverkenningen en excursies op lokaal niveau (Fort 7, Uilenbos, ...) namen sterk toe. Tot slot was er ook een stijgende interesse voor de monumentexcursies op Fort 7. Natuurstudie via de inventarisaties bleven op een gelijk, hoog niveau.
- Het **ledenaantal van de afdeling** blijft gestaag groeien waarbij we de kaap van 1750 leden (gezinnen) passeerden (zie figuur). De ledenaangroei verloopt wel iets vertraagd t.o.v. de groei van Natuurpunt in Vlaanderen die nu reeds meer dan 115.000 bedraagt. Een aandachtspunt dus voor de afdeling voor 2020! Hierbij dient wel een belangrijke opmerking gemaakt: de afdelingssamenstelling is aan een generatiewisseling bezig. De oudere generatie die lid was sinds "de Wielewaal" neemt af en wordt gestaag vervangen door een jongere generatie. Die komen minder naar de klassieke activiteiten, maar wel naar de grotere activiteiten (zoals de opendeur) of ze bezoeken onze gebieden zoals het Uilenbos waar we opvallend veel leden met kinderen tegenkomen. De LAV ondersteunt het voorstel van het bestuur om snel naar de kaap van de 2000 leden door te groeien!
- Zoals in 2018 bezochten vele mensen het Fort. Dit jaar deden meer dan **1300 mensen** mee aan de natuur- en monumentwandelingen op **Fort 7** of op de opendeurdagen in mei en september. Voor de eerste maal hebben we zelf een Fort dag ingericht samen met het district Wilrijk. Het was meteen een succes, want we konden op 1 september honderden bezoekers verwelkomen vanuit de directe omgeving van het Fort.
- De inter-afdelings-vogelwerkgroepen Ardea en ARUW en de plantenstudiegroep zijn de belangrijkste **studiegroepen** die allen erg actief zijn in de afdeling. Ze verzorgden in 2019 heel wat inventarisaties die van groot nut zijn om beheerplannen of inrichtingsplannen voor onze en andere groengebieden te bepalen. Het gebruik van de website "waarnemingen.be" van Natuurpunt blijft stijgen met duizenden natuurwaarnemingen voor onze streek.
- **Beleid:** in 2019 waren er gemeenteverkiezingen waardoor een aantal raden belangrijk voor natuur en open ruimte opnieuw werden samengesteld. Te Hove ging een nieuwe MINA-raad van start met het ambitieuze doel om rond 6 werven (waaronder biodiversiteit, klimaat, ...) de komende jaren heel wat bakens te verzetten. In Edegem werden verschillende raden versmolten tot een "omgevingsraad" waarin ook Natuurpunt 1 zetel heeft. De activiteiten hiervan starten pas effectief in 2020. In Antwerpen werd de ADOMA raad afgeschaft waardoor er geen structureel overleg rond natuur en milieu meer bestaat zoals het in het verleden het geval was.
- De provincie stopte spijtig genoeg met de organisatie van de Fortengordel. Toch besloten we op **23 mei een opendeur** te organiseren





op **Fort 7** die zonder meer opnieuw een succes werd. Bovendien hebben we de deuren op **1 september opnieuw wijd opengezet** in samenwerking met het district Wilrijk om vooral de plaatselijke bevolking kennis te laten maken met het Fort. Op beide evenementen samen kwamen meer dan 1000 deelnemers af die genoten van de samensmelting van natuur en monument op het Fort.

- De afdeling organiseerde opnieuw een **behaag-natuurlijk actie** op het grondgebied van de afdeling (Wilrijk, Edegem en Hove) waarbij er weer grote aantallen streekeigen behaagpakketten werden geleverd. De aanplant hiervan zorgt opnieuw voor een kleine kilometer extra biodiversiteit in de streek!
- De toename van het aantal natuurgebieden in eigendom van onze afdeling vereist meer en meer **beheeractiviteiten**. Het was dan ook een grote prioriteit van de afdeling in 2019 om de uitbreiding van de werkploegen, de aansturing ervan en de aanschaf van gepast werkmateriaal, georganiseerd te krijgen. We hebben nu 3 kernploegen: ééntje in Hove, een in Edegem en een grote in Wilrijk. Samen organiseerden ze een 100-tal werkvoormiddagen... een fenomenaal aantal. In en rond het Uilenbos werd heel wat nieuw beheer opgestart en de voorjaarsstorm van februari 2019 zorgde voor heel wat bijkomend werk om Fort 7 en het Uilenbos veilig te houden. De kers op de taart was echter de grootse bosaanplanting in november te Edegem (zie verder).
- Vier fijne **rAntGroen**-nummers met aandacht voor fotografisch werk van eigen leden, verschenen steeds op tijd en werden door vrijwilligers alweer bij de leden bezorgd, wat ons een aanzienlijke besparing op verzendkosten opleverde.
- De **website en facebook** van de vereniging blijven een groeiende populariteit en werd begin vorige jaar uitgebreid met een maandelijkse nieuwsbrief van de afdeling die momenteel reeds in meer dan 1.200 elektronische brievenbussen van de afdeling terecht komt.
- In november sloot onze afdeling een **huurovereenkomst voor een terrein tussen het Uilenbos en de Lintsesteenweg**. We werden hierbij geholpen door een lokaal milieuvdiesbureau dat de huur van het terrein voor enkele jaren op zich neemt. Dit terrein is momenteel nog ingericht voor jachtexplotatie, maar zal eerstdaags ingericht worden als hooiland en in gebruik genomen worden door een lokale landbouwer. Hierdoor zorgen we voor een bufferzone en kunnen we de jacht in de onmiddellijke nabijheid van het Uilenbos verder terugdringen.

De **LAV keurde voor 2020** de volgende aandachtspunten en doelstellingen voor de afdeling goed:

1. Hove: de uitwerking van het beheerplan voor het Uilenbos, het gehuurde perceel veiligstellen als hooiland en medewerking verlenen voor het beheer van Frijthout
2. Edegem: de indiening van vergunning voor de aanleg van wandelwegen, een brug en het graven van een vijver op het perceel aan de Edegemse beek "Aen Den Boeren Leegher", en de uitvoering hiervan
3. Wilrijk: verbeterings- en instandhoudingswerken aan ons lokaal de IJsvogel
4. Wilrijk: nagaan of we in de omgeving van het geitenpad een aantal poelen kunnen laten graven voor de uitbreiding van de Kamsalanderpopulatie
5. Wilrijk: uitwerken van enkele doelstellingen voor het beheer van het Fort als monument
6. Educatie: inrichten van een cursus natuur-in-zicht en/of natuurgids in het najaar, samen met één of meerdere buurafdelingen.
7. Beleid: jachtproblematiek in de Zuidrand aanpakken
8. Financiën: afbouw van de schuld voor het Uilenbos tot minder dan 25.000 € tegen het einde van 2020
9. rAntGroen: maximaal inzetten op elektronische verzending van het tijdschrift maar de gedrukte versie behouden voor zij die dit willen

## Financiën

RESULTATEN REKENING 2019			
Overzicht in - uitkomsten per ITEM	Inkomsten	Uitgaven	Totaal
<b>6. BEHEER GEBIED FORT 7</b>			
6.1. VERKOOP HOUT	293,00	0,00	293,00
6.2. GIDSEN NATUUR	735,00	0,00	735,00
6.3. GIDSEN MONUMENT	206,00	28,89	177,11
6.4. VERHUUR LOCATIE FOTOSHOOT	120,00	0,00	120,00
6.5. VERKOOP IJZERWAREN	5,00	0,00	5,00
6.6. ONDERHOUD BEHEERMATERIAAL	0,00	2418,32	-2418,32
6.7. VERHUUR IJZVOGEL	50,00	0,00	50,00
<b>TOTAAL</b>	<b>1409,00</b>	<b>2447,21</b>	<b>-1038,21</b>
<b>7. BEHEER GEBIED GROEN NEERLAND</b>			
7.1. VERKOOP HOUT	0,00	0,00	0,00
7.2. GIDSEN NATUUR	84,00	0,00	84,00
7.3. BEHEERMATERIAAL	0,00	45,74	-45,74
<b>TOTAAL</b>	<b>84,00</b>	<b>45,74</b>	<b>38,26</b>
<b>8. BEHEER GEBIED UILENBOS EN FRIJTHOUT</b>			
8.1. VERKOOP HOUT	100	0	100
8.2. GIDSEN NATUUR	152,5	0	152,5
8.3. BEHEERMATERIAAL	0	195,51	-195,51
<b>TOTAAL</b>	<b>252,5</b>	<b>195,51</b>	<b>56,99</b>
<b>9. BEHEER GEBIED EDEGEM</b>			
9.1. INKOMSTEN EDEGEMSE BEEKVALLEI (expeditie)	1500	1500	0
<b>TOTAAL</b>	<b>1500</b>	<b>1500</b>	<b>0</b>
<b>10. EDUCATIE</b>			
10.1. CURSUSSEN	45,00	0,00	45,00
10.3. MATERIAAL ALLERLEI	0,00	70,01	-70,01
<b>TOTAAL</b>	<b>45,00</b>	<b>70,01</b>	<b>-25,01</b>
<b>11. STUDIE</b>			
11.1. INVENTARISATIEPROJECTEN	600,00	0,00	600,00
<b>TOTAAL</b>	<b>600,00</b>	<b>0,00</b>	<b>600,00</b>
<b>12. BEHAAGACTIE</b>			
<b>TOTAAL</b>	<b>5100,00</b>	<b>3949,94</b>	<b>1150,06</b>
<b>13. ALLERLEI</b>			
13.1. VERKOOP KALENDERS	150,00	150,00	0,00
13.3. VERKOOP ANDEREN	35,00	0,00	35,00
13.4. KADO'S	0,00	31,00	-31,00
13.5. INTERESTEN SPAARREKENING	54,96	0,00	54,96
13.6. UITZONDERLIJKE KOSTEN	0,00	141,98	-141,98
<b>TOTAAL</b>	<b>239,96</b>	<b>322,98</b>	<b>-83,02</b>
<b>GLOBAAL INKOMSTEN VS UITGAVEN</b>	<b>32885</b>	<b>28176</b>	<b>4708</b>

De resultatenrekening van de algemene inkomsten en uitgaven van de afdeling voor 2019 (zie tabel) toonde een batig saldo van 4.708 €. Vooral de opbrengsten van de Fortengordel, de gidsbeurten, de behaagactie en de inventarisaties brachten geld in het laadje om extra investeringen en materiaal mee te betalen. Met het lidgeld en de ondersteuning door Wilrijk en Edegem kunnen we de basisactiviteiten van de afdeling draaiende houden. Opmerkelijk waren de erg hoge kosten voor waterverbruik die veroorzaakt werden door een waterlek en een foutieve meteropname. Dit wordt echter in 2020 terug gecompenseerd. Meer gebieden beheren betekent ook meer kosten voor de aanschaf en onderhoud van degelijk en veilig materiaal voor de werkploegen.

De afdeling kon ook 34.000 € fondsen verwerven ter ondersteuning van onze natuurgebieden, het leeuwendeel (24.000 €) voor de aanplant van de bebosning aan de Edegemse beek. Door deze extra fondsen inclusief de opbrengsten van de natuurpunt expeditie van "de Amphies", schoot de afbetaling van de schuld voor het terrein aan de Edegemse beek flink op. Ook voor Fort 7 werd een Natuurpunt expeditie project opgezet dat de nodige fondsen opbracht om extra beheermateriaal aan te kopen. Het bestuur stelde daarom voor om het batig saldo van 2019 volkomen toe te wijzen aan de openstaande schuld voor de aankoop van het Uilenbos te Hove. Door een deel van ons spaarboekje ook voor deze afbetaling aan te wenden (-15.300 €), trachten we de verdere afbetaling van de schuld voor het Uilenbos af te betalen in 3 ipv in 8 jaar.

De LAV keurde de resultatenrekening voor 2019 unaniem goed en bedankte de penningmeester in het bijzonder voor het puike werk. De LAV verleent haar steun om in totaal 20.000 € af te betalen voor de aankoop van het Uilenbos. Dit bedrag is veel hoger dan het batig saldo van 2019 en zal dus aangevuld worden vanuit de spaarrekening.

BEGROTING 2020		
Overzicht in - uitkomsten per ITEM	Inkomsten	Uitgaven
<b>2. GIFTEN EN SUBSIDIES</b>		
2.2. BEHEERSUBSIDIE GROEN NEERLAND	310	
2.3. BEHEERSUBSIDIE EDEGEM (amfibieën)	250	
2.5. MINA	400	
2.6. SUBSIDIE WILRIJK	2200	
2.7. SUBSIDIE EDEGEM	8000	8000
<b>TOTAAL</b>	<b>11160</b>	<b>8000</b>
<b>3. ACTIVITEITEN</b>		
2.6. FORTENGORDEL	400	
2.10. QUIZ 30/11	1000	
<b>TOTAAL</b>	<b>1400</b>	
<b>4. LEDEN EN COMMUNICATIE</b>		
4.1. KOSTEN TIJDSCHRIFT		5300
4.2. LEDEN	5000	
<b>TOTAAL</b>	<b>5000</b>	<b>5300</b>
<b>5. FORT 7 - IJsvogel</b>		
5.1. WATER		0
5.4. ONDERHOUD LOKAAL		2500
<b>TOTAAL</b>		<b>2500</b>
<b>6. BEHEER GEBIED FORT 7</b>		
<b>TOTAAL</b>		<b>1200</b>
<b>8. BEHEER GEBIED UILENBOS EN FRIJTHOUT</b>		
<b>TOTAAL</b>		<b>200</b>
<b>9. BEHEER GEBIED EDEGEM</b>		
<b>TOTAAL</b>		<b>500</b>
<b>10. EDUCATIE</b>		
<b>TOTAAL</b>		<b>0</b>
<b>11. STUDIE</b>		
<b>TOTAAL</b>		<b>300</b>
<b>12. BEHAAGACTIE</b>		
<b>TOTAAL</b>		<b>1000</b>
<b>13. ALLERLEI</b>		
<b>TOTAAL</b>		<b>50</b>
<b>GBAAL INKOMSTEN VS UITGAVEN</b>	<b>17560</b>	<b>16550</b>

Naar goede gewoonte werd de **begroting voor 2020** met de nodige voorzichtigheid opgesteld (zie tabel) aangezien er toch nog een aantal onduidelijkheden zijn. We voorzien geschatte inkomsten (exclusief giften) ten belope van ongeveer 17.560 € en uitgaven voor 16.550 €. Dit beperkte batige saldo zullen we aanwenden voor de afbetaling van de recente aankopen (Edegemse beek en Uilenbos). Een bijzondere belangrijke uitgave voor 2020 zijn enkele investeringen voor de IJsvogel, ons lokaal, om de kwaliteit hiervan te blijven verzekeren. Belangrijk hierbij is dat we kunnen blijven rekenen op belangrijke inkomsten van specifieke activiteiten zoals de LAV, de opdeur van het Fort, de Quiz en behaag actie, evenals het rondragen van rAntGroen met vrijwilligers om een begroting in evenwicht te kunnen voorleggen. Voorlopig loopt het afbetalingsritme voor de nieuwe aankopen voorspoedig zodat er mogelijkheid is voor nieuwe initiatieven in de Edegemse beekvallei.

De LAV keurde het begrotingsvoorstel 2020 unaniem goed inclusief de investering voor het lokaal de IJsvogel en verleent het bestuur een mandaat voor de mogelijke aankoop van nieuwe gebieden te Edegem (aan de Edegemse beek).

**Bestuurders** (zie tabel in bijlage): Hugo Waeterschoot als voorzitter en Erlend Hansen als secretaris stelden zich kandidaat voor een hernieuwing van hun mandaat met 3 jaar. David wouters reageerde op de oproep tot nieuwe bestuurders en stelde zich kandidaat voor de functie Fort 7 monument. Na de verkiezingen van het afgelopen jaar namen Gerd de Gheselle en Hugo Waeterschoot een mandaat op als Natuurpunt vertegenwoordiger in de Milieu- en Natuurraad van Hove en werd Johan Claessens erkend als vertegenwoordiger van Natuurpunt in de Omgevingsraad van Edegem. De LAV keurde al deze kandidaturen, verlengingen en aanstellingen unaniem goed.

#### Overzicht bestuursleden en coördinatoren voor de afdeling Zuidrand Antwerpen

- Voorzitter en coördinator behaag: Hugo Waeterschoot
- Secretaris: Erlend Hansen
- Penningmeester: Sofie Calcoen
- Coördinator beheer terreinen afdeling: Rolph De Ceulaer
- Conservator "Uilenbos": Rolph de Ceulaer
- Conservator "Fort 7": Maurice De Neve
- Conservator "Groen Neerland": Rudi Leemans
- Conservator "Edegemse natuurgebieden": Johan Claessens
- Leden en rAntGroen bedeling: Stany Marichal
- Fort 7 monument: David Wouters
- Coördinator Cursussen/Educatie: Nicole Boussemaere
- Coördinator Activiteitenkalender en Tijdschrift: Guido Van Boeckel
- Coördinatoren Beleid-Minaraadvertegenwoordigers Edegem: Johan Claessens ; Hove : Hugo Waeterschoot, Gerd de Gheselle
- Communicatie coördinator: Niels Schild
- Coördinator Activiteitenregistratie : Kris Vos
- Coördinator historische gidsen Fort 7 : Philippe Vanhove
- Vrije bestuursleden: Els Wijnants, Lucy de Nave, Floris van Volsem en Maggy Troffaes
- Coördinator Waarnemingen.be : Veerle De Saedeleer

De LAV keurde verder éénparig de volgende **afvaardiging voor de Algemene Vergadering van Natuurpunt** goed: voor Natuurstudie (vzw): Walter Van Spaendonck, voor Natuurbeheer (vzw): Maurice De Neve (voor beheer), voor Educatie (vzw): Nicole Boussemaere en Erlend Hansen voor Beleid (informeel). De afdeling kan bovendien 3 (of 4) bijkomende vertegenwoordigers sturen door het ledenaantal (op het moment van de LAV was nog geen bevestiging hiervan ontvangen): Rudi Leemans, Floris Van Volsem en Hugo Waeterschoot (en Lucy de Nave indien een 4de kandidaat noodzakelijk blijkt).

De LAV dankte de bestuursleden, coördinatoren en de vele vrijwilligers voor hun erg gewaardeerde inzet voor de afdeling het afgelopen jaar en vooral het bereikte resultaat. In een 5-tal jaren konden we immers de oppervlakte van de beheerde gebieden meer dan verdubbelen en hebben de gemeentebesturen duidelijk meer aandacht en erkenning voor groen en open ruimte getoond.



## DEEL 2: toelichtingen

**Ardea 2.0:** ARDEA de inter-afdelingsvogelwerkgroep in onze streek stelde haar nieuwe structuur voor. Joris Van Reusel gaf toelichting hoe ze na vele jaren succesvolle werking toe waren aan verjonging en een nieuwe breder gedragen bestuurstructuur. Ardea is duidelijk erg dynamisch en erg actief bezig getuige de vele projecten die ze momenteel op haar agenda heeft staan: uilen en gierzwaluwenwerking, reigernest-, trek- en broedvogeltellingen. Joris deed ook een oproep voor het verder zetten van de agenda en praktische samenwerking met de afdeling en het uitwerken van een gezamenlijk project voor de natuurlijke inrichting van de groene terreinen aan de Steinerschool. De afdeling feliciteerde Ardea 2.0 en beloofde een hechte ondersteuning waar het kan.

**Edegem:** het evenement van 2019 van de afdeling was ongetwijfeld de grootse boomplantactie op de terreinen aan de Edegemse beek. Meer dan 1600 mensen, waaronder vele gezinnen en jeugdgroeperingen, hebben op een goede halve dag bijna 15.000 struiken en bomen geplant. Een huzarenstukje. Voor een impressie van de dag kan je de foto's en een filmpje van dit evenement bekijken op onze website ([www.zuidrand.be](http://www.zuidrand.be)). Dit resultaat kon enkel bereikt worden door een gestroomlijnde organisatie samen met de buurafdeling Oude Spoorweg, de gemeenten Edegem en Kontich en Natuurpunt nationaal. Financieel werd het plaatje dichtgereden door de vele sponsorgelden die we konden ophalen voor het project. Bovendien kreeg het project veel politieke erkenning al bleef Kontich dreigen met de mogelijk aanleg van een express weg door het zuidelijke deel van het terrein.

**Jachtproblematiek:** vele wandelaars in het Uilenbos en omgeving merkten op dat de jacht in de omgeving van Hove, Kontich en Edegem toeneemt en vooral de manier waarop doet echt vragen rijzen. In enkele gevallen was er zelfs een verhoogd veiligheidsrisico. De LAV was daarom vol lof voor de onmiddellijke en gepaste reactie van de gemeente Hove om een jachtreglement door te voeren om op zijn minst kennis te hebben wanneer, waar en hoe er gejaagd wordt. Bovendien riepen ze alle Hovenaren op om waakzaam te zijn rond de correcte toepassing hiervan. Het bestuur beloofde de LAV om dit reglement ook voor te stellen in Edegem, Lint en Kontich via de buurafdelingen en om zoveel mogelijk de jacht in onze streken aan banden te leggen. Er is immers geen wildschade, noch een biologische noodzaak voor weidelijke bejaging.

**Uilenbos:** het "moment suprême" van de LAV en meer dan waardige afsluiter van deze fijne avond was ongetwijfeld de film over het Uilenbos. William Van Doninck, een lid uit Hove, presenteerde na 3 jaar opnames een erg professionele film waar iedereen kon van genieten. De film zal verder afgewerkt worden in de komende maanden waardoor we over een heel fijn en nieuw communicatie-instrument kunnen beschikken over dit uitzonderlijke gebied.



### WEBSITE VAN NATUURFOTOGRAAF RAYMOND SULS

Wie een knappe reeks vogelfoto's en filmpjes wil zien moet zeker eens het volgende intikken :  
<https://birdwatch.jouwweb.be/>

U zult er schat aan beeldmateriaal vinden.



### Schoenen met naam [www.torfs.be](http://www.torfs.be)

Schoenen TORFS heeft 1 baanwinkel in onze afdeling te Edegem op de Mechelsesteenweg (nr. 186). Als je de papieren draagtas aan de kassa weigert ten voordele van het milieu, dan stopt schoenen TORFS onmiddellijk 0,15 euro in een nestkast ter plaatse ten voordele van de natuur. De winkel van Edegem steunt hiermede het reservatenfonds.

Bovendien krijg je als lid van Natuurpunt steeds 10 % onmiddellijke korting aan de kassa bij de aankoop van een paar nieuwe schoenen. De enige voorwaarde is je lidkaart laten zien en een paar oude schoenen meebrengen. Ook de opbrengst van de oude schoenen gaat naar een goed doel, een aantal ontwikkelingsprojecten in Afrika.

## Leucistische Kleine watersalamander in Edegem.

Kris Vos

foto: Freddy Hordies



De amfibieënpopulatie doet het dit jaar niet goed aan Arendsnest. Terwijl er in Duffel op Senthout ondertussen al meer dan 800 dieren zijn over gezet tellen wij op dit ogenblik amper 50 dieren, padden, kikkers, salamanders en slachtoffers samen. Op de Romeinse Put daarentegen waren er dit jaar echter opvallend veel padden onderweg. In dit parkgebied blijven de dieren gelukkig winter en zomer ver weg van autoverkeer zodat ze op eigen tempo en in alle rust naar de voortplantingspoelen kunnen stappen. Hopelijk komt er nog een grote groep dieren in maart tevoorschijn.

Maar, tussen ons kleine aantal dieren vond Renée, onze jonge en vurige natuurpuntster, een heel bijzondere salamander. (zie foto). Aanvankelijk dachten we aan een albino, maar eigenaardig genoeg heeft onze 'Leu' geen rode ogen.

Wat rondmailen bevestigt het vermoeden van Fred: dit is een volwassen mannetje Kleine Watersalamander in paringskleed. Nog wat rondmailen en googelen leert ons dat dit een leucistic *Lissotriton vulgaris* is. Dit is een salamander met een genetische afwijking die voor de kleurafwijking zorgt. Vaak wordt deze soort niet waargenomen wat toch wijst op een zekere zeldzaamheid. Er wordt wel veel over geschreven en soms zoekt men een link met milieu en pollutie...

Dominique Verbelen, van de Hylawerkgroep van Natuurpunt, schreef in 2013 een interessant artikel over kleurafwijkingen bij amfibieën in Vlaanderen.

<https://www.natuurpunt.be/nieuws/albinos-vlaanderen-wie-zijn-ze-wat-doen-ze-waar-leven-ze-20130415>

### Basiscursus: natuurfotografie voor groentjes te Edegem

Natuur fotograferen kan je óók in de stad, buiten de klassieke natuurreservaten. Zelfs met een smartphone of eenvoudig foto toestel kan je interessante, indrukwekkende, veelzeggende en zelfs mooie foto's nemen. In deze cursus maak je kennis met de belangrijke elementen van de fotografie: de belichting, de keuze van het onderwerp, maar vooral: de mogelijkheden die de natuur je biedt en de boodschap die jij als fotograaf wil meegeven met je beeld. Er wordt zo weinig mogelijk ingegaan op het merk van je camera, maar je krijgt wél tips om tijdens het fotograferen je beeld zo goed mogelijk vast te leggen.

#### Doelgroep/voorkennis

In deze basiscursus maak je op een laagdrempelige en prikkelende manier kennis met natuur en milieu. Voorkennis is niet vereist.

#### Prijs

Het inschrijvingsgeld bedraagt 50 euro. Leden van Natuurpunt krijgen 10% korting.

#### Deelnemen

De inschrijvingen verlopen online via [www.edegem.be/tickets](http://www.edegem.be/tickets) of via de balie van het onthaal van het gemeentehuis.

#### Wanneer?

30/04/2020 van 19.30u. tot 22.30u.  
07/05/2020 van 19.30u. tot 22.30u.  
09/05/2020 van 09.00u. tot 12.00u.  
14/05/2020 van 19.30u. tot 22.30u.

#### Afspraakplaats

Bioklas fort 5, Hangar 23  
Vestinglaan 55, 2650 Edegem

#### Organisatie

Natuurpunt CVN  
Ism Bioklas | Gemeente Edegem  
Bike Van ham  
[bioklas@edegem.be](mailto:bioklas@edegem.be)  
Lesgever: Geert Brosens



Vogelkijken zit in de lift. De cursussen van Natuurpunt over vogels kennen een groot succes. Aan de jaarlijkse tuinvogeltelling doen meer en meer gezinnen mee. Een vogelaar is niet langer een grijsgroene zonderling met een ringbaardje want steeds meer jongeren op sneakers, vrouwen en kinderen lopen met verrekijkers in het veld. Het is geweldig om vast te stellen dat vogels het natuurbeleven, en zo ook het respect voor de natuur bij brede lagen van de bevolking aanwakkeren. Fijn! Ook met onze vogelwerkgroep trachten we die nieuwe wind mee te ondersteunen – wat ook aardig lukt gezien de mooie opkomst op al onze activiteiten. Toch mogen we niet te hard victorie kraaien. Gedegen vogelstudie en vogelbescherming is nog wat anders dan interesse betonen voor onze gevederde vrienden. En op dat vlak is er nog heel wat werk aan de winkel. Het is ook, naast de organisatie van excursies, de kerntaak van onze vogelwerkgroep: gegevens verzamelen om te kunnen inzetten bij natuurvriendelijker beleid. En zelf de handen uit de mouwen steken om daar waar het kan onze wilde vogels maximale kansen te geven. Met die boodschap zetten we de afgelopen maanden onder de noemer 'Ardea 2.0' onze werking op scherp en kijken we ook op de lange termijn vooruit. Met veel respect voor de werking van de voorbije jaren blijven we in grote lijnen doen wat Ardea altijd al deed, maar onderzoek en beschermingsacties zullen meer aandacht krijgen.

Een eerste speerpunt is het stevige engagement van Ardea om ons werkingsgebied de komende drie jaar volledig wetenschappelijk te monitoren op broedvogels en wintervogels in het kader van het project Broedvogelatlas 2020-2023.

Naar Nederlands voorbeeld wordt gestreefd naar een up to date overzicht van de stand van de vogels in heel Vlaanderen tegen 2024. De Atlas zal ongetwijfeld voor de komende decennia een belangrijk document worden om het Vlaams beleid inzake natuurbehoud, ruimtelijke ordening, klimaat en landbouw mee te bepalen. We kunnen eigenlijk niet genoeg onderstrepen hoe belangrijk het daarom is om hier aan mee te werken. Daarom doen we op deze pagina nogmaals een oproep aan alle vogelaars in de regio om zich bij Ardea aan te melden. Een redelijke kennis van de lokale broedvogels (en hun zanggeluid) is wel nodig. Meewerken kan per seizoen (lente of winter), één van de komende drie jaren.

Op een startmoment in Hoboken eind februari slaagde onze regionale Broedvogelatlascoördinator Marc Hofman er in om alvast één van de drie 'kilometerblokken' (5 x 5 km) te bevolken met "vogelonderzoekers". Een tiental mensen zullen zo de komende maanden, alleen of in duo's, trachten de broedvogels in het oostelijk deel van ons werkingsgebied in kaart te brengen (omgeving Edegem en Hove). Daarvoor trekken zij er tussen 1 april en 30 juni minstens twee maal in alle vroegte op uit om in één 'gouden kilometerhok' (1x1 km) tijdens een 55 minuten durende wandeling alle territorium indicerende gegevens vast te stellen (zingende vogels, baltsende, nestvormende, parende, voedseldragende... vogels). Dat is een trajecttelling. Op een welbepaald punt zullen ze vervolgens 5 of 10 minuten ter plaatse blijven observeren en alles wat van daar uit te zien of te horen is (en wat wijst op een territorium) noteren (dat is een punttelling). Aanvullend mogen de onderzoekers in het toegewezen kilometerblok een drietal observaties doen in de diverse biotopen. Alle

gegevens worden digitaal ingevoerd in de grote Avimap databank (met bijhorende apps) zodat de verwerking bijzonder snel tot resultaten kan leiden. Het lijkt simpel maar het vergt toch heel wat energie om dit alles vlot georganiseerd te krijgen. Daarom verdienen de vrijwilligers die deze taak op zich nemen groot respect, en als het enigszins kan nog wat meer ondersteuning van collega's die hen willen helpen. Dat kan door af en toe eens mee te lopen, en misschien de komende jaren ook zelf een hokje te gaan tellen. Het is immers de bedoeling om volgende lente het tweede 5 x 5 kilometerblok (zone Hoboken-Wilrijk) volledig te gaan onderzoeken, en in 2022 ons derde blok (Antwerpen zuid, Kiel en Hobokense polder) te inventariseren. Ook in de winterseizoenen zal er geteld worden (maar dan alle aanwezige vogels, niet enkel de territoriale soorten). Kortom: nog heel wat werk aan de winkel! Voor wie geïnteresseerd is maar nog aarzelt: laat je niet afschrikken, loop eens mee met onze ervaren tellers, en leer zo ondertussen heel wat bij over onze broedvogels. Niet langer twijfelen, meld je aan bij Ardea en draag je steentje bij aan dit noodzakelijk en ambitieus onderzoek!

Ondertussen werken we de komende maanden ook hard aan andere projecten. We monitoren deze lente het Valaarpark (Wilrijk) om de vernieuwingsplannen daar (met o.a. de uitbreiding van een school) natuurvriendelijk te adviseren. We blijven de trekvogels tellen op de trektelpost aan de Hobokense polder. De Blauwe reigerkolonie van het Schoonselhof (Wilrijk) wordt opnieuw onderzocht (benieuwd hoe de aantallen bezette nesten in de fragiele grove dennen er evolueren, na de hevige winterstormen). We plaatsen nog een reeks nieuwe gierzwaluwkasten op het Kiel, in Hoboken, Wilrijk, Edegem en Morsel en volgen onze kerkuil- en steenuilkasten op. We gaan fietsend op zoek naar de resterende Boerenzwaluwen en Kieviten, met het oog op beschermingsmaatregelen. En natuurlijk houden we de Slechtvalken op het Kiel nauwlettend in de gaten. Daar is het afwachten of de nieuwe broedkast

op de Christus Koningkerk aanleiding zal geven tot een nieuw succesvol broedgeval.

Sinds de meeuwencursus van 2019 hebben we ook meer aandacht voor de meeuwen en het onderzoek naar deze soorten. Op 17 april brengt INBO-medewerker en meeuwenspecialist dr. Eric Stienen daarover een uiterst boeiende lezing en brengen we de resultaten van de grote meeuwenlaaplaatstelling.

Het drukke onderzoeksprogramma is gelukkig ook doorspekt met enkele fijne vogelexcursies. We gaan dicht bij huis op stap in Fort 7 te Wilrijk en in de Hobokense polder (vroegochtendexcursies gericht op zangvogels). Iets verder weg verkennen we de prachtige natuurgebieden van Kruibeke, Vorselaar (Lovenhoek) en Hoogstraten (Markvallei). En voor de liefhebbers van Nederlands nieuwe vogelparadijzen staat een driedaagse naar de Marker Wadden en de wetlands rond Utrecht op het programma. Aan de hand van de in 2018 verschenen Nederlandse broedvogelatlas wordt daar immers volop ingezet op nieuwe natuur. Of hoe tellen en werken in blokken en hokken leidt tot daadwerkelijke verandering en nieuwe kansen voor vogels. Ga je mee kijken hoe dat kan? En vervolgens ook hier een blokje of hokje bijdragen?

namens het hele ARDEA-kernteam,

Joris Van Reusel

ARDEA info ook te raadplegen via [www.hobokensepolder.be/vwg-ardea](http://www.hobokensepolder.be/vwg-ardea) of via [www.new.zuidrand.be](http://www.new.zuidrand.be).



## Fort 7 nieuws

Tuur Wuyts

Voor een terugblik op de voorbije winterperiode kan gemeld worden dat we eind november het begin van een nieuw vossenhol ontdekten, maar of het ook tot een bewoond hol zal leiden is nog onzeker. In ieder geval in 't oog te houden ! De Dodaars komt maar sporadisch op het vestingwater maar eind november pleisterde vrij kort één exemplaar aan de rietkraag. Gezien het een zachte winter was konden we tijdens de avondlijke wandeling tijdens de Winterzonnwende (21 december) tot onze verwondering op een van de wandelpaden een actieve Egel aantreffen ! Een plots opvliegende Houtsnip zorgt telkens voor de nodige opwinding en op 9 januari was dit dan ook het geval ! Op diezelfde dag sprong er ook reeds een Bruine kikker van de oever het water in ! Jaja de natuur is wel een beetje van slag. Buizerds worden regelmatig gezien en op 13/1 vlogen er zelfs 2 ex. samen boven het fort. Lijsterachtigen waren er deze winter haast niet te bespeuren maar op 16/1 pleisterden toch een 5-tal Koperwieken rond de bessenstruiken van het domein. Tijdens een wandeling met

een deel van de beheerploeg hebben we minutenlang kunnen genieten van het schouwspel van 2 Eekhoorns die dollend achter elkaar zaten van de ene boom naar de andere al rennend en springend over takken en stammen ! Pure natuurbeleving ! De Zanglijster vergastte ons op 1 februari reeds met zijn gevarieerd repertoire vanop een boomtop. In de tweede week van de Sprokkelmaand kwam in de buurt van een takkenhoop het vruchtlichaam van de Rode kelkzwam boven de grond. Om argeloze wandelaars hierop attent te maken werden enkele takjes rondom deze zwam in de grond gestoken ! Het weekend van 9 - 10 februari liet "Ciara" haar sporen na op het fortdomein met een massa afgewaaid takken, twijgen en 5 omgewaaide of afgebroken bomen. Enkel van de beheerploeg startten dan de kettingzagen om de stammen en grote takken vakkundig in hanteerbare stukken te zagen. De week daarop was "Dennis" daar met stevige rukwinden en ook de dagen erna blies de wind doorheen ons bomenbestand. Zou dit alles de voorbode zijn van een hete zomer ?

In het jaar 2019 waren er 1932 bezoekers van het Fort. Waarvan 682 tijdens de Open Fortdag op 1 september. Verder kwamen er leden van NP, diverse verenigingen, families, klassen en groepen fotografen voor de natuur of specifiek voor de historische gebouwen. Daarbij komt de beheerploeg veelal 2 x per week op het terrein voor het natuurbeheer en herstelling van omheiningen en trappen, controleronden en inventarisaties.



LYNX HD

8x30  
10x30



DE NIEUWE KITE LYNX HD  
DOOR NATUURPUNT VERKOZEN TOT  
DE BESTE VERREKIJKER VAN HET JAAR !  
UITZONDERLIJKE LEDENKORTING!

SIGHTS OF NATURE

Natuurpunt Optiekshop  
Sights Of Nature

Pieter De Conincklaan 108  
8200 Brugge  
T 050 31 50 01  
F 050 31 68 47  
www.sightsofnature.be

In Brugge vindt u de enige specialzaak van de Benelux voor verrekijkers, telescopen en microscopen. Sights Of Nature is reeds 30 jaar een begrip in binnen-en buitenland.

U ontdekt er het volledige gamma van topmerken zoals Swarovski Optik, Kite Optics, ...

In de winkel staat men garant voor deskundig advies en de beste service.

In het eigen atelier kan u terecht voor alle herstellingen van hedendaagse maar ook uw oude optische instrumenten.

Sights Of Nature is officieel partner van Natuurpunt en ook gekend als de Natuurpunt-Optiekshop. Leden genieten er niet enkel korting...

Via elke aankoop schenken zij ook een grote bijdrage aan de werking van Natuurpunt!



## Mastenbos & Bos van Ertbrand

10/11/2019 - vm: 24 deelnemers

nm: 38 deelnemers

Gids vm: David Wouters

Gids nm: Robert Wynants

Fonne Bruggemans

Leiding & verslag vm: Stanislas Marichal

Leiding & verslag nm: Walter Van Spaendonck

Vanuit de Bist in Wilrijk vertrokken we stipt om 9.15 u. naar Kapellen en ja ook daar wachtten ons nog 16 deelnemers op om de start van 10.00 u. niet te missen.

Onze gids David Wouters, voelde al vlug aan dat ook echte Natuurpunters sterk interesse toonden voor de verloren linies in het noorden van de Antwerpen.

We maakten kennis met de verzameling "ZIMMERMANN [1918]", zesenvertig tot voor kort onbekende luchtfoto's, werpen een nieuw licht op onze kennis van de militaire verdedigingswerken ten noorden van Antwerpen en verder langs het kanaal Turnhout-Schoten. Piloten en fotografen werden de ogen van hun legers. Luchtfotografie werd op korte tijd een strategisch belangrijk facet in het verder verloop van de oorlog.



Hier in het "Mastenbos" zijn nog 65 originele bunkers te vinden, elk met hun eigen functie. We bezochten er 4 van: de commandobunker, de machinegeweeerbunker, de kanonbunker en de troepenbunker, allen verbonden door originele loopgraven van de Duitser bezetter. Voor sommige bunkers is de toegang niet mogelijk maar werd er een nieuwe deur geplaatst voorzien van een aangepaste gleuf zodat vliegmuizen kunnen binnen vliegen. Het is hun gedroomde overwinteringsplaats.

De opbouw van deze bunkers werd snel en "Sehr Punktlich" uitgevoerd volgens de "Regelbau". Hierdoor wist de opdrachtgever hoeveel grondstoffen (zand, cement, grind, bewapening, water, enz), hoeveel personeel en werkuren nodig waren om een bepaald type te bouwen. Alle elementen ervan werden opgeslagen in treinwagons en ter plaatse aangevoerd.

David, onze gids was geweldig. Van de eerste linie loopgraven naar de tweede linie, en elke bunker had zijn eigen verhaal. We keerden via

de waterpoelen terug naar de start en keken onderweg verbaasd naar de onnatuurlijke groei van de knotbeuken, geplant in het interbellum. De tijd vloog vlugger voorbij dan we vermoedden maar de afspraak van 12.00 u. werd gerespecteerd.

De afwezigen hebben wat gemist en menige Belgische- en Duitse soldaten van toen hadden al te graag nog eens komen kijken naar dit heden toegankelijk erfgoed.

Geen nood, de gidsenploeg van Fort 7 Monument willen dit gerust herdoen.

Bedankt David.

Na een boeiende voormiddag in de loopgraven aan de andere kant van het Mastenbos volgde er een ontspannende natuurwandeling door het Mastenbos en het Ertbrandbos. Maar eerst hadden we onze picknick in de bistro De Bosduif daar in de buurt (Marcottedreef). Bij de voorbereiding hebben we onze functie "pleiten voor de goede zaak" geactiveerd en zo konden we bekomen dat een deel van de zaal voor ons werd gereserveerd en vooral dat we daar onze boterhammen mochten opeten, wat niet evident is in een bistro.

Veel deelnemers maar ook een aangepast aantal gidsen. Het prachtig weer bracht veel volk

Het melden waard: Koningsvaren, Middelste Bonte Specht (roep), Holenduif, Kuifmees en vele paddenstoelen.

Bedankt David, Stany, Robert en Fonne.

## Winteravond: inheemse orchideeën

7/12/2019 - 34 deelnemers

Spreker: Walter Van den Bussche

Leiding: Tuur Wuyts

Verslag: Hilde Vangrunderbeek

Walter Van de Bussche is voorzitter van de studiegroep Europese en Mediterrane Orchideeën en dus de geknipte persoon om ons wegwijs te maken in deze moeilijke materie. Wereldwijd is de Orchideeënfamilie één van de grootste plantenfamilies op aarde maar onze spreker zal zich deze avond beperken tot de, beperkt in aantal, Belgische orchideeën. Hierbij een korte samenvatting van deze avond.

*Hoe herken je een orchidee m.a.w. wat maakt van een plant/bloem een orchidee?*

Daarvoor zijn er 3 belangrijke kenmerken:

- De mannelijk en vrouwelijke geslachtsorganen zijn vergroeid tot 1 structuur: "het zuiltje"



op de been, dat is althans de indruk op de overvolle parking, maar in het bos viel dat best mee. Robert gaf eerst algemene toelichtingen aan het infobord van ANB over het Mastenbos (178 ha). Er werd enkele jaren geleden heel veel rododendron verwijderd, wat geleid heeft tot wat we nu zien, een prachtig, doorzichtig bos met open plekken. Bonte Vliegenvanger en Nachtzwaluw profiteren ervan, maar verblijven nu in warmere oorden.

Aan de Antitankgracht staken we de Oude Galgenstraat over om verder te gaan in het Ertbrandbos. Dit is het gebied dat ligt rond het Fort van Ertbrand. Beide zijn sinds kort eigendom van Natuurpunt. De eerste aankoop bedraagt 80 ha, met de tweede wordt dit ongeveer verdubbeld. Mogelijk wordt er in de toekomst een verbinding gerealiseerd met het Grenspark De Kalmthoutse Heide. Gids van dienst hier is Fonne Bruggemans. Onverwacht kregen we gidsenversterking door de voorzitter van de plaatselijke Natuurpuntafdeling. In grote lijnen volgden we de uitgetekende wandeling, een aanrader.

- De structuur van het bloemdek: er zijn 2 keer 3 bloemdekbladeren
- De plant heeft parallelnervige bladeren

### De bestuiving

De bestuiving gebeurt vaak door insecten. Echter, heel wat orchideeënsoorten produceren geen nectar. Ze misleiden, bedriegen hun bezoekers door lokstoffen, door hun kleur of vorm die lijkt op nectarproducerende bloemen. De bezoeker (hommel, bij, nachtvlinder...) heeft het bedrog niet direct door, vervoert het stuifmeel en zorgt zo voor bestuiving. Andere orchideeën zorgen er dan weer zelf voor door middel van zelfbestuiving.

Om te ontkiemen heeft een orchideeëenzaadje hulp nodig van een schimmel. Vaak zal het jaren duren vooraleer een zaadje uitgroeit tot een volgroeid exemplaar en zal bloeien.

### Biotopen

Aan de hand van een kaart van België toonde Walter in welke regio's er bij ons orchideeën te zien zijn. Orchideeën hebben een voorkeur voor mineraal houdende bodems, meestal een

kalkbodem; toch komen ook enkele soorten voor in zuur milieu. We vinden ze in halfnatuurlijke en natuurlijke biotopen. Ze kunnen echter niet tegen meststoffen!

#### *Taxonomie*

Onlangs werd de indeling aangepast en momenteel kennen we in België 45 soorten en 5 ondersoorten. Het op naam brengen van orchideeën is niet eenvoudig, veel soorten kruisen met mekaar, vormen hybriden en op de koop toe zijn er vaak grote verschillen tussen planten van dezelfde soort qua kleur en vorm.

Tot slot kregen we foto's te zien van al onze inheemse soorten en vertelde Walter aan de hand van duidelijke beelden welke kenmerken voor determinatie belangrijk zijn, waar we zoal moeten naar kijken vooraleer we een orchidee in het veld op naam brengen zoals bv: de vorm van het blad, de vorm, kleur en tekening van de petalen en sepalen, de lobben van de lip, enz....

Het was een bijzonder leerrijke en boeiende avond, ook voor de niet-specialisten. Walter ontpopte zich als een begenadigd spreker die deze moeilijke materie door en door kent en ze op een bevattelijke wijze heel goed kan overbrengen. Hij is bereid om voor onze afdeling een wandeling te leiden en de theorie aan de praktijk te toetsen.

Wij kijken er alvast naar uit !



#### **Winteravond: libellen**

**18/ 1/2020 - 34 deelnemers**

**Spreeker: Patrick Heivers**

**Leiding: Hugo Waeterschoot**

**Verslag: Armand Cuypers**

De voordrachtgever is al 2-3 jaar bezig met libellen in België te fotograferen. Hij probeert alle in ons land waargenomen soorten (ongeveer 70) zo goed mogelijk op te nemen.

Wij kregen een groot deel van al die voorkomende suborden, namelijk juffers en echte libellen, op een groot scherm.

Patrick doet wel heel veel moeite om al die soorten te zoeken. Hij zit overdag maar ook 's nachts aan de waterkant naar libellen te speuren. Hij gaat ze opzoeken met openbaar vervoer overal, ook in Wallonië, bij plassen en moerassen met foto toestel en statief. Zo heeft hij al een massa opnamen van vele soorten, met zowel mannetjes en vrouwtjes. Hij wist ons op vele details te wijzen om soorten en ge-

slachten te onderscheiden. We kregen ook nog enkele korte filmpjes te zien. Hartelijk dank voor al het werk.

#### **Zeeland en Zuid - Holland**

**26/ 1/2020 - 51 deelnemers**

**Gids: Luc Van Schoor**

**Leiding: Walter Van Spaendonk**

**Verslag: André De Mul**

**foto zeehond: Guy Borremans**

De meteo geeft grijs en mistig, maar desondanks kom ik voor een Zeelandtocht graag extra vroeg uit bed. Zo denken nog heel wat vogelliefhebbers er over, want aan 't Spant vertrekken we met een volle bus naar Zeeland en Zuid-Holland. Onderweg verschillende Buizerds. De sanitaire stop is afgelast wegens benzinstation gesloten. Nog even volhouden mannen, tot de eerste echte stop: Mattenhaven bij Neeltje Jans. Inmiddels is de mist opgetrokken. We hebben mooi zicht op Middelste zaagbekken. Even verder, tussen de oesterbanken, kijk, daar gaan 2 Parelduikers kopje op en onder. Hé, dat is lang geleden! IJsduiker is hier ook gesignaleerd, maar het is nog even zoeken.



Ja, daar is hij, en dat bij deze temperaturen ! Ook nog Scholekster, Drieteenstrandloper, Fuut en Wulp. In de Vluchthaven vlakbij, liggen op de vlonders 2 Gewone zeehonden te niksen. Tijd voor de traditionele jenever en toasten op het nieuwe jaar. Na dit opkikkertje rijden we verder, richting Burghsluis. Onderweg zijn nog 4 Reeën te zien. Hier, in de polders bij Burghsluis kijken we uit naar een adulte Zwarte rotgans, maar tussen de andere (gewone) Rotganzen, vinden we maar 3 juvenielen. Misschien op de plas ? Neen, te ver om te zien, maar wel nog man Grote zee-eend en Brilduiker. Verder nog Holenduif, Veldleeuwerik en (nog een) Buizerd. Op weg naar de Schelphoek noteren we vanuit de bus onder meer: Grote en Kleine zilverreiger, Brandgans, Kievit, Torenavalk, en verder naar Brouwersdam ook nog Kolgans en Witgatje.

Op de Brouwersdam nemen we de tijd voor een wandeling. We komen ogen te kort.

Op het water o. a. Roodkeelduiker (14), Eider-eend (een hondertal!) Zwarte zee-eend (2), Middelste zaagbek, langs de kuststrand scharrelen tussen de keien Steenloper en Paarse strandloper (4), en in de Spui treffen we Aalscholvers en Grijs zeehonden (3), wachtend op een lading verse vis. Terug in de bus zien we mannetje en vrouwtje IJseend voorbij dobberen. Terug uitstappen voor een close-up en een fotoshoot. Amai, bijna één uur! Bellen en dan snel naar de Yachtclub, voor onze soep en boterhammetjes. Na de middag rijden we naar Goeree. Op het Grevelingenmeer worden 3 Grote sterns gespot Bij Ouddorp in de bomen langs de weg een kleine kolonie Monniksparkieten en in de Polder van Goedereede zowat 8000 brandganzen maar de beoogde Roodhalsgans werd niet gevonden, wél een 70 tal Witte kwikstaart.in groep. Goed, maar we zitten achter op het tijdschema en willen naar het vogelobservatorium Tij. Dit is een bijzondere kijkhut aan de rand van natuurreservaat Scheelhoek met zicht op het Zuiderdiep. Het is een constructie in de vorm van een rond ei. Na bewondering van dit architecturaal kunstwerk, kijken we ook nog even buiten en zien 2 koppels Grote zaagbek en horen nog Cetti's zan-

ger en Waterral. We laten Stellendam voor een andere keer, en zakken terug af voor de ganzen en zwanen op weg naar hun slaapplek op de Grevelingen. Op de akkers langs de weg, Rietgans, Nijlgans en Buizerd (de zoveelste). Het begint licht te schemeren. We moeten ons haasten, willen we de ganzen en zwanen nog zien. Onze rit eindigt in Zonnemaire want een verkeerd geparkeerde auto in de weg. Even vragen in het bomvol muziekcafé: van wie is die Porsche ? Wacht, de eigenaar zit op het toilet. Tegen dat we verder kunnen, is het bijna Zonnemaire by night en zijn de ganzen en zwanen gaan slapen.

Onverrichterzake keren we terug naar huis. Bedankt Luc en Walter, voor de voorbereiding en begeleiding van deze vogeltocht. We hebben enorm veel gezien en genoten van deze dag en zullen er nog met plezier aan terugdenken









### *Kalender \* inschrijven noodzakelijk*

- 26 april: vroege vogels Hobokense polder
- 26 april: natuurwandeling fort 7
- 1 mei: Burchtse Weel & Polders van Kruikeke
- 2 mei: historische rondleiding fort 7
- \* 3 mei: de Zegge
- 10 mei: voorjaarswandeling Lovenhoek
- 17 mei: vallei van de Drie Beken
- 17 mei: historische rondleiding fort 7
- \*22 mei: 3-daagse Marker Wadden
- 24 mei: lentewandeling Vrieselhof
- \*30 mei: Schin op Geul
- 31 mei: historische rondleiding fort 7
- \* 1 juni: fietstocht SOS weidevogels
- 7 juni: op zoek naar de Kamsalamander
- 13 juni: historische rondleiding fort 7
- \*14 juni: ringmoment Kerkuil
- \*20 juni: Markvallei & het Merkske
- \*21 juni: zomerzonnwende
- 28 juni: historische rondleiding fort 7
- 28 juni: Gierzwaluwwandeling
- 5 juli: Broek Blaasveld
- 11 juli: historische rondleiding fort 7
- 12 juli: kindervandeling op Fort 7
- 19 juli: natuurwandeling Fort 7 & pinteling
- 26 juli: bosreservaat Coolhem
- 26 juli: historische rondleiding fort 7

*Teksten voor het volgend nummer graag tegen 24 mei*